

1 IN KAART BRENGEN
VAN SIGNALLEN

2 OVERLEG MET COLLEGA'S
EN ZO NODIG ADVIES
VRAGEN AAN AMK/SHG

3 GESPREK MET DE CLIËNT

4 WEGEN VAN RISICO, AARD EN
ERNST VAN HET GEWELD

5 BESLISSSEN: HULP
ORGANISEREN OF MELDEN

6 EVALUATIE EN NAZORG

DE MJD MELDCODE

Kindermishandeling en Huiselijk Geweld

Handleiding

Inhoudsopgave

Deel 1:	De stappen:	Bijlages:
Algemene informatie voor gebruik 4	Stap 1 In kaart brengen van signalen 13	Gevaren en risico's 29
Kindermishandeling 5	Stap 2 Overleg met collega's en zo nodig advies vragen aan het AMK/SHG 15	Signalen van kindermishandeling 31
Huiselijk geweld 6	Stap 3 Gesprek met de cliënt 17	Overlegformulier collega's 33
AMK / SHG 7	Stap 4 Wegen van risico, aard en ernst van het geweld 19	Aandachtspunten voor het contact met het kind 34
Geheimhoudingsplicht en meldrecht 8	Stap 5 Beslissen: hulp organiseren of melden 21	Aandachtspunten voor een gesprek met ouders 36
Deel 2:	Stap 6 Evaluatie en nazorg 23	Hoe vertel je ouders dat je jouw vermoeden van kindermishandeling bij het AMK meldt? 38
De stappen van de meldcode 9	Indien spoed 25	
Stappenplan 10	Vraag advies aan het AMK/SHG 26	
Aandachtspunten voor gebruik van de MJD Meldcode 11	Doe een melding bij het AMK/SHG 27	

Voorwoord

In het jaar 2010-2011 heeft de Maatschappelijk Juridische Dienstverlening (van nu af aan afgekort tot MJD) in Groningen in samenwerking met de Rijksuniversiteit in Groningen een interne meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld ontwikkeld voor alle medewerkers van de MJD. De meldcode bevat een stappenplan met richtlijnen voor het handelen van medewerkers bij vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld.

De MJD

De MJD is een welzijnsinstelling op het gebied van wonen, welzijn en zorg met een breed hulpaanbod. De MJD is een professionele organisatie met een vraaggerichte, resultaatgestuurde en outreachende manier van werken. De dienstverlening van de MJD richt zich op:

- *het activeren van mensen om hen weer te laten participeren in de samenleving;*
- *het geven van advies en informatie aan mensen op verschillende levensgebieden en wanneer nodig het toeleiden naar andere hulpinstanties;*
- *het bieden van hulpverlening aan jongeren, volwassenen en gezinnen.*

De MJD werkt op integraal niveau door hulp te bieden aan mensen op locaties in de wijk. In verschillende stadsdelen in Groningen zijn wijkpanden van de MJD gevestigd voor de dienstverlening aan inwoners. De wijkteams bestaan uit medewerkers uit verschillende disciplines die trachten een breed hulpaanbod te bieden aan cliënten, zodat zij snel en laagdrempelig op alle levensgebieden geholpen kunnen worden.

Aanleiding voor het ontwikkelen van de meldcode

Aanleiding voor het ontwikkelen van een interne meldcode voor kindermishandeling en huiselijk geweld is de behoefte

van medewerkers van de MJD aan duidelijke richtlijnen bij vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld. Daarnaast wordt door de overheid het gebruik van een meldcode gestimuleerd in de aanpak van kindermishandeling en zal binnen afzienbare tijd een wet op de meldcode tot stand komen die het gebruik van een meldcode verplicht maakt. Om de ontwikkeling en het gebruik van een interne meldcode op landelijk en regionaal niveau te bevorderen heeft de MJD zich tot doel gesteld een meldcode te ontwikkelen op basis van de richtlijnen van het wetsvoorstel, aangepast aan de organisatie van de MJD, dat als voorbeeld kan dienen voor andere (welzijns)instellingen.

Onderbouwing van de meldcode

De MJD Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld is gebaseerd op de stappen uit het 'Basismodel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling' die in 2009 door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is ontwikkeld¹. Daarnaast is er voorbeeld genomen aan twee bestaande interne meldcodes, namelijk de JGZ-richtlijn secundaire preventie kindermishandeling (2010) en het Amsterdams Protocol Kindermishandeling (2005).

De MJD Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld is werkbaar gemaakt voor alle medewerkers van de MJD, zoals bijvoorbeeld de straathoekwerker, de jongerenwerker, de psychiater en de gezinshulpverlener. De meldcode is tijdens de RAAK-training, die van januari tot maart 2011 heeft plaatsgevonden binnen de MJD, aan alle medewerkers voorgelegd. Zodoende hebben alle medewerkers van de MJD mee kunnen denken aan de ontwikkeling van concrete richtlijnen in de meldcode, zodat de meldcode past bij iedere medewerker en diens werkproces.

Aan de meldcode is een wetenschappelijke studie vooraf gegaan in de vorm van een afstudeeronderzoek voor de masteropleiding Orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen:

M. Rijskamp (2011). *Geef mij een signaal: Een onderzoek naar een geschikte meldcode voor kindermishandeling en huiselijk geweld voor de MJD en het implementeren van het risicotaxatie-instrument LIRIK in de meldcode*. Groningen: interne publicatie Rijksuniversiteit Groningen

Gebruik van de meldcode door andere instellingen

De inhoud van de MJD Meldcode en de handleiding mogen gekopieerd worden wanneer de bron van de tekst vermeld wordt (Bron: De MJD Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld, 2011). Mocht u vragen hebben over de MJD Meldcode of een digitale versie willen bestellen, dan kunt u contact op nemen met de MJD via het telefoonnummer 050-3126123 en vragen naar Barbara Dekker of Marjolijn Rijskamp. U kunt ook via e-mail contact opnemen door te mailen naar info@mjd.nl.

Wij hopen dat deze handleiding van dienst kan zijn bij het helpen ontwikkelen van een interne meldcode bij andere instellingen en organisaties.

Marjolijn Rijskamp – Orthopedagoog / beleidsmedewerker
Barbara Dekker – Orthopedagoog / beleidsmedewerker

¹ De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is in voorbereiding. De wet gaat bepalen dat organisaties en professionals in zes sectoren een meldcode moeten hebben én het gebruik moeten bevorderen. Voor meer informatie zie www.rijksoverheid.nl en www.meldcode.nl

Deel 1 | Algemene informatie voor gebruik

In het eerste deel van de handleiding wordt het kader geschetst waarbinnen de MJD Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld fungeert. Er wordt informatie gegeven over:

- *de verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld;*
- *het AMK/SHG;*
- *het beroepsgeheim en de meldplicht.*

Er is bij deze informatie zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande definities uit onder andere het Basismodel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (2009), de JGZ-richtlijn secundaire preventie kindermishandeling (2010) en het Amsterdams Protocol Kindermishandeling (2005), zodat de overeenstemming tussen verschillende meldcodes zo groot mogelijk blijft.

1. Kindermishandeling

1.1 Definitie kindermishandeling

'Iedere vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'²
Hieronder valt ook het getuige zijn van huiselijk geweld binnen het eigen gezin³.

1.2 Vormen van kindermishandeling

Er zijn verschillende vormen van kindermishandeling te onderscheiden:

Lichamelijke mishandeling

Het toebrengen van verwondingen zoals:

- *kneuzingen;*
- *blauwe plekken;*
- *snij-, brand-, of schaafwonden;*
- *botbreuken;*
- *hersensletsel.*

Deze verwondingen kunnen ontstaan door: slaan, schoppen, knijpen, door elkaar schudden, branden, snijden, krabben, verstikking, vergiftiging⁴.

Lichamelijke verwaarlozing

Aan het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft, zoals onderdak, goede voeding, veilige en gezonde woon- en

speelomgeving, voldoende kleding, voldoende slaap, goede hygiëne en benodigde medische, tandheelkundige of geestelijke gezondheidszorg; gebrek aan toezicht op fysieke veiligheid van het kind⁴.

Psychische of emotionele mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind, bijvoorbeeld het kind stelselmatig vernederen, belachelijk maken, kleineren, pesten, bang maken, bedreigen met geweld, achterstellen, eisen stellen waaraan het kind niet kan voldoen, het kind belasten met een te grote verantwoordelijkheid, het kind kleinhouden, het kind betrekken bij illegale of antisociale handelingen, het kind getuige laten zijn van huiselijk geweld, het kind blootstellen aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag⁴.

Psychische of emotionele verwaarlozing

Aan het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft: zoals aandacht, respect, veiligheid, (geschikte) scholing, contact, warmte, liefde, genegenheid, bevestiging, leiding, grenzen, ruimte voor toenemende autonomie⁴.

Seksueel misbruik

Seksuele handelingen bij of met het kind, die niet passen bij leeftijd of ontwikkeling van het kind, òf waaraan het kind zich niet kan onttrekken. Bijvoorbeeld het seksueel aanraken van het lichaam, manueel-genitaal contact, oraal-genitaal contact, genitaal-genitaal contact, anaal-genitaal contact, stoppen van voorwerpen in geslachtsdelen of anus, het tonen van pornografisch materiaal aan een kind, dwingen tot seksuele handelingen met derden.

Seksueel misbruik komt voor bij kinderen van alle leeftijden⁴.

Bijzondere vormen van lichamelijke mishandeling⁴:

Meisjesbesnijdenis/vrouwelijke genitale verminking

Een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen van een meisje. De Nederlandse overheid heeft alle vormen van meisjesbesnijdenis verboden.

Shaken Baby Syndroom

Een verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby.

Syndroom van Münchhausen by Proxy

Een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt en/of verzint.

2 Wet op de Jeugdzorg, artikel 1, lid m, 2005

3 Factsheet Huiselijk Geweld: feiten en cijfers, Movisie, 2009

4 Amsterdams Protocol Kindermishandeling, p. 9, 2005

2. Huiselijk geweld

2.1 Definitie huiselijk geweld

'Huiselijk geweld is (dreigen met) geweld, door iemand uit de huiselijke kring. Onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen uitbuiting. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en vrienden⁵. De term 'huiselijk' verwijst niet naar de plaats waar het geweld zich voordoet, maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer⁶.

2.2 Vormen van huiselijk geweld

Onder de definitie van huiselijk geweld worden lichamelijk geweld, geestelijk geweld (waaronder verbaal geweld) en seksueel geweld verstaan.

Lichamelijk geweld

Het toebrengen van verwondingen zoals;

- *kneuzingen;*
- *blauwe plekken;*
- *snij-, brand-, of schaafwonden;*
- *botbreuken;*
- *hersensletsel.*

Deze verwondingen kunnen ontstaan door: slaan, schoppen, knijpen, door elkaar schudden, branden, snijden, krabben, verstikking, vergiftiging⁴.

Geestelijk geweld

- *psychische verwaarlozing;*
- *intimideren;*
- *sociaal isoleren;*
- *vernederen;*
- *uitbuiten;*
- *manipuleren*

Seksueel geweld

- *aanranden;*
- *verkrachten;*
- *tot seksueel gedrag dwingen;*
- *onthouding van voorbehoedmiddelen;*
- *opzettelijk besmetten met een soa⁷.*

Bijzondere vormen van huiselijk geweld:

Eergerelateerd geweld

Wraakneming door geweld, verstoting of gedwongen uithuwelijking waarmee de eer van een familie wordt hersteld nadat deze volgens de betreffende familie is aangetast. Eergerelateerd geweld omvat elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of een vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken⁸.

Eergerelateerd geweld kan ook een vorm van kindermishandeling zijn, wanneer het een minderjarig slachtoffer betreft. Bij een meerderjarig slachtoffer is er sprake van huiselijk geweld.

Ouderenmishandeling

Ouderenmishandeling komt voor in gezins- en familierelaties, maar ook in relaties met beroepskrachten.

Vaak zijn de mishandelingen moedwillig en weten daders goed wat ze doen. Onder mishandeling van een ouder persoon wordt behalve eerder genoemde vormen ook financiële uitbuiting verstaan. Vaak is het slachtoffer geheel of gedeeltelijk afhankelijk van degene die mishandelt. Ze handelen bijvoorbeeld uit financieel gewin, desinteresse of wraak. Soms is de mishandeling het gevolg van overbelasting van de mantelzorger. Dit wordt 'ontspoorde zorg' genoemd⁷.

5 Nota 'Privé Geweld – Publieke zaak' ministerie van Justitie, 2002

6 Factsheet Huiselijk geweld, Ministerie van Justitie, 2010

7 Factsheet Huiselijk Geweld, Movisie, 20098 NJI/MOVISIE, 2008

3. AMK / SHG

3.1 Definitie AMK/SHG

Het AMK staat voor Advies- en Meldpunt Kinder mishandeling, hierbij kan de medewerker terecht wanneer hij vermoedens van kindermishandeling heeft. Het SHG staat voor Steunpunt Huiselijk Geweld, waarbij de medewerker terecht kan bij vermoedens van huiselijk geweld. Deze posten zijn ondergebracht bij één meldpunt (telefoonnummer 0900 125 125 0) waar advies kan worden gevraagd wanneer er een vermoeden bestaat van kindermishandeling of huiselijk geweld, of waar er een melding kan worden gedaan van een situatie van kindermishandeling of huiselijk geweld.

3.2 Advies vragen aan het AMK/SHG

Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact opgenomen kan worden met het SHG of het AMK; deze laatste maakt deel uit van Bureau Jeugdzorg. Bij het SHG en het AMK is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met cliënten over de signalen. Bij het vragen van advies zet het AMK of het SHG zelf geen stappen in de richting van de cliënt of die van anderen. Het advies is dus uitsluitend gericht tot de adviesvrager⁹.

Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek heeft u uw beroepsgeheim dus niet te verbreken⁹.

3.3 Melden bij het AMK/SHG

Contact met de cliënt of de betrokkenen over de melding

Wanneer je een melding wilt doen bij het AMK/SHG geldt als hoofdregel dat je eerst contact zoekt met de cliënt over de melding. Je legt hem uit dat je een melding wilt doen, wat een melding voor de cliënt betekent en wat het doel van de melding is. Vervolgens vraag je de cliënt om een reactie hierop. Laat de cliënt merken dat hij bezwaar heeft tegen de melding, dan ga je over deze bezwaren met de cliënt in gesprek en bekijk je hoe hij aan deze bezwaren tegemoet kan komen. Blijven de bezwaren van de cliënt desondanks overeind, dan maak je een afweging. Je weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betrek je in ieder geval de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of een ander daartegen te beschermen. Alleen in die gevallen waarin het je niet lukt om toestemming te krijgen van de cliënt, ook niet nadat je in gesprek bent gegaan over de bezwaren van de cliënt, komt het doen van een melding zonder toestemming van de cliënt in beeld⁹.

Positie van de jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voer je het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Is de cliënt 12 jaar en nog geen 16 jaar dan wordt het gesprek met de cliënt en de ouder(s) gevoerd⁹.

Melding zonder gesprek met de cliënt of de betrokkenen

Er hoeft geen contact te worden gelegd met de cliënt of de betrokkenen wanneer het gaat om situaties waarin de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van contact worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt⁹.

Het doen van een melding

Als bij het volgen van de stappen van de meldcode wordt besloten tot het doen van een melding, neemt het AMK/SHG het onderzoek naar het huiselijk geweld of de kindermishandeling over. Het AMK en het SHG houden melders op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet⁹.

Bij een melding dient de melder zoveel mogelijk zijn signalen te melden, dit wil zeggen de feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen. Meldt de melder ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen⁹.

NB: Bij een melding moeten cliëntgegevens worden verstrekt omdat het AMK of het SHG anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de Melding⁹.

4. Geheimhoudingsplicht en meldrecht

4.1 Geheimhoudingsplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken⁹.

4.2 Meldrecht

Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van het meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij het AMK te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om op verzoek van het AMK informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder⁹.

4.3 Vragen van toestemming aan cliënt

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het AMK of aan het SHG, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan

kan informatie worden verstrekt of een melding worden gedaan. Weigert de cliënt ondanks de inspanning van de beroepskracht zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging tussen zijn geheimhoudingsplicht en zijn meldrecht⁹. Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen⁹.

4.4 Conflict tussen geheimhoudingsplicht en meldrecht

Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een conflict van plichten. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken⁹. In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen⁹.

Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming⁹:

1. *Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?*

2. *Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?*
3. *Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?*
4. *Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?*
5. *Als ik besluit om te spreken, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?*

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig⁹.

Als hulpmiddel bij de besluitvorming over het verbreken van de geheimhoudingsplicht en het doen van een melding, kan het Basismodel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling gelezen worden en kan de website van de privacy helpdesk van het Ministerie van Justitie, www.huiselijkgeweld.nl/cgi-bin/beroepsgeheim.cgi geraadpleegd worden.

Deel 2 | De stappen van de meldcode

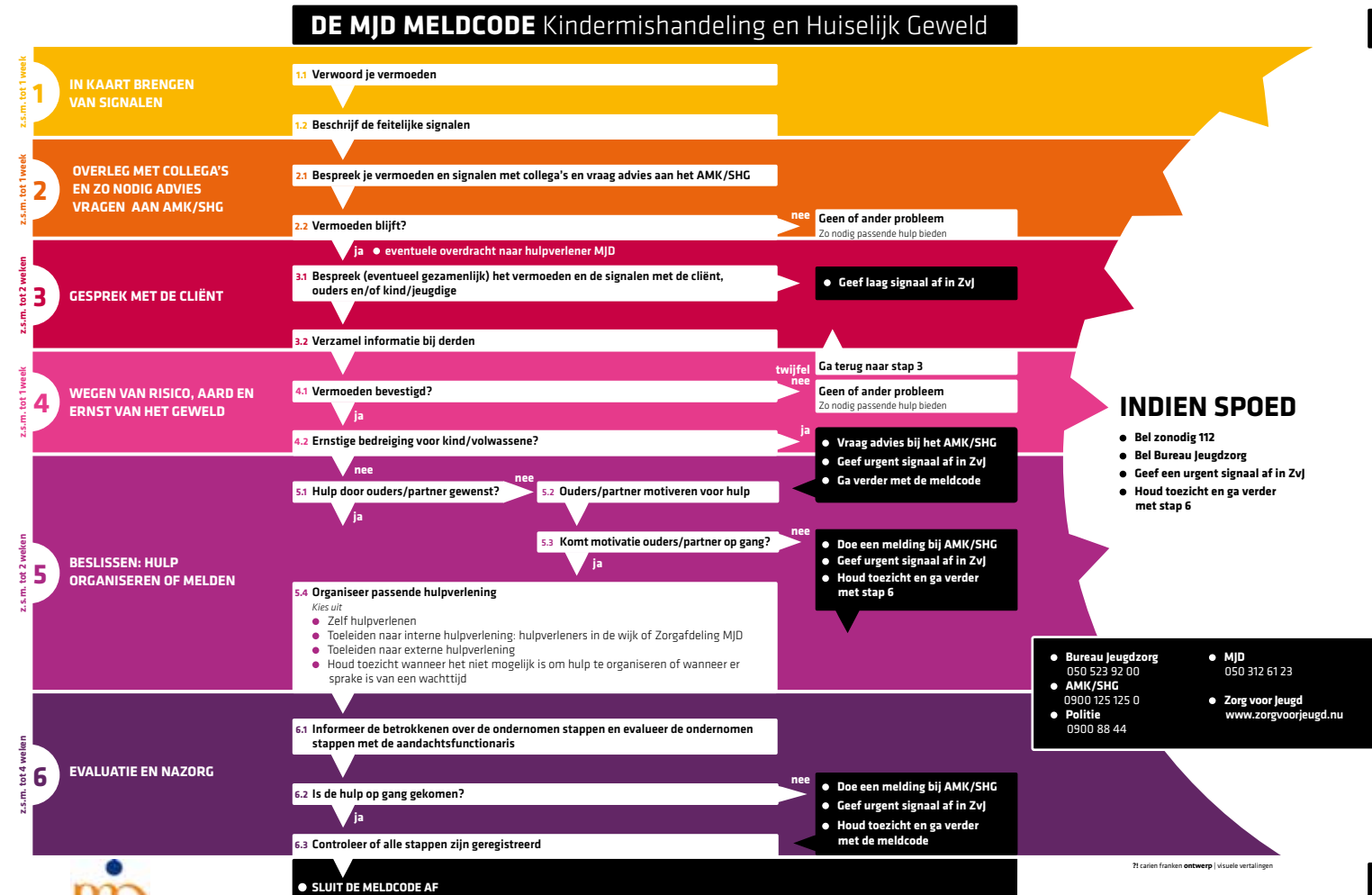
In het tweede deel van de handleiding worden de verschillende stappen van de MJD Meldcode toegelicht. Er zijn zes stappen te onderscheiden binnen de meldcode:

1. *In kaart brengen van signalen*
2. *Overleg met collega's en zo nodig advies vragen aan het AMK/SHG*
3. *Gesprek met de cliënt*
4. *Wegen van risico, aard en ernst van het geweld*
5. *Beslissen: hulp organiseren of melden*
6. *Evaluatie en nazorg*

Deze zes stappen worden achtereenvolgens besproken. De stappen zijn uitgewerkt in concrete richtlijnen voor de medewerkers van de MJD.

De stappen zijn overgenomen uit het Basismodel meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (2009) en daarnaast is gekeken naar de JGZ-richtlijn secundaire preventie kindermishandeling (2010) en het Amsterdams Protocol Kindermishandeling (2005) als voorbeelden van een interne meldcode.

Stappenplan

Een grotere versie van het stappenplan is te downloaden via intranet of op te halen bij de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld. Anderen kunnen het stappenplan downloaden via www.mjd.nl.

Aandachtspunten voor gebruik van de MJD Meldcode

Hieronder worden de aandachtspunten genoemd die belangrijk zijn om te weten, voordat je gebruikt maakt van de MJD Meldcode.

Voor welke medewerkers van de MJD is de meldcode bedoeld?

Deze meldcode is bedoeld voor alle medewerkers van de MJD. Stagiaires en vrijwilligers dienen bij vermoedens van kindermishandeling hun praktijkbegeleider te raadplegen.

Wanneer gebruik ik de meldcode?

Je start met de meldcode wanneer je onderbuikgevoelens zeggen dat er iets niet klopt, bijvoorbeeld naar aanleiding van signalen die je zelf gezien hebt tijdens een huisbezoek of een activiteit, of die je gehoord hebt van anderen. Wanneer je op basis van signalen een vermoeden hebt van kindermishandeling of huiselijk geweld, kun je de meldcode inzetten. Ook al is er sprake van vage signalen en weet je nog niet zeker wat er speelt, het beginnen aan de meldcode veronderstelt niet dat je direct een melding moet doen bij het AMK/SHG. De meldcode is een laagdrempelige besluitvormingsmethode met concrete richtlijnen voor hoe je kunt reageren op vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld. Je kunt de meldcode ook weer afsluiten, bijvoorbeeld wanneer er geen sprake blijkt te zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld. Er is dus geen reden om de meldcode niet te gebruiken, zelfs één signaal is al genoeg!

In bijlage 1 worden concrete situaties gegeven waarin de MJD Meldcode ingezet kan worden. De situaties onder 'risico' zijn situaties die zouden kunnen wijzen

op een onveilige situatie voor het kind. Het is in deze situaties altijd aan te raden om de MJD Meldcode in te zetten. De situaties onder 'gevaar' zijn situaties waarin het kind zich in een onveilige situatie bevindt en waarbij de MJD Meldcode ingezet moet worden. Vraag de aandachtfunctionaris Kindermishandeling en Huiselijk Geweld om advies als je twijfelt over het inzetten van de MJD Meldcode in een specifieke situatie.

Wanneer huiselijk geweld of kindermishandeling door een beroepskracht wordt gepleegd, dient de leidinggevende geïnformeerd te worden.

Gebruik ik de meldcode ook bij eenmalige contacten met de cliënt?

Voor het gebruik van de meldcode is het noodzakelijk dat de medewerker van de MJD meerdere contacten heeft met de cliënt. Bij eenmalige contacten kunnen de verschillende stappen van de meldcode niet uitgevoerd worden. Binnen de MJD zal middels outreachend werken altijd geprobeerd worden om verder contact te bewerkstelligen. De MJD hanteert andere, specifieke richtlijnen wanneer vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld zijn ontstaan na een eenmalig contact.

Hoe gebruik ik de meldcode?

De meldcode bestaat uit verschillende stappen. De stappen zijn door hun kleur van elkaar te onderscheiden. Iedere stap is opgedeeld in richtlijnen, die gemarkeerd zijn door een nummer. De stappen met richtlijnen ga je volgen. De pijlen geven de route aan. Wanneer niet duidelijk is wat je bij een stap moet doen, kun je

het nummer van de stap en richtlijn terug vinden in de handleiding met daarbij de uitleg.

In welke volgorde moet ik de stappen gebruiken?

De volgorde van de stappen hoeft niet verplicht opgevolgd te worden, maar ze zijn voor de medewerker wel in een zekere volgorde geplaatst om zo adequaat mogelijk op het vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld te kunnen reageren. De meldcode heeft een cyclisch karakter, het is altijd mogelijk om terug te gaan naar een vorige stap. De gehanteerde volgorde is dus een algemene richtlijn, het belangrijkste is echter dat alle stappen doorlopen worden. Alleen wanneer een kind of volwassene ernstig bedreigd wordt, kunnen stappen overgeslagen worden.

Moet ik mij houden aan de maximale tijdsduur van de stappen?

Bij elke stap is een maximale tijdsduur aangegeven. Deze tijdsduur is niet dwingend, maar is een richtlijn voor de medewerker van de MJD dat, wanneer mogelijk, de stap uitgevoerd dient te worden binnen een bepaald tijdsbestek. Zo zouden de gevolgen voor het kind/volwassene bij (ernstige) vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld beperkt kunnen blijven. Indien er bij wijze van uitzondering meer tijd nodig is om het vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bespreekbaar te maken, te onderzoeken en te wegen, dan dient de reden hiervoor vastgelegd te worden in Regas. Het is de verantwoordelijkheid van de medewerker om de tijdsduur van elke stap in de gaten te houden, waarbij de veiligheid van het kind voorop staat.

Wanneer maak ik een nieuw dossier aan?

Er wordt een nieuw dossier aangemaakt wanneer de cliënt nog geen hulp ontvangt van een hulpverlener van de MJD. Wanneer de cliënt al hulp ontvangt van een hulpverlener ten tijde van de uitvoering van de meldcode, worden de stappen geregistreerd in het bestaande dossier.

Hoe en vanaf wanneer registreer ik de stappen van de meldcode?

Bij elke cliënt die zich in een situatie bevindt waarbij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld bestaan, wordt de MJD meldcode ingezet en de ondernomen stappen hieruit geregistreerd. Het is van belang dat alle stappen die de medewerker zet in dienst van de meldcode en alle contacten die de hulpverlener heeft met de cliënt over signalen en vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, worden gerapporteerd.

Het rapporteren van deze stappen en contacten gebeurt als volgt: medewerkers registreren de contacten in de casus van de cliënt in Regas in die mappen en formulieren waarin ze normaliter de hulp- en dienstverlening aan cliënten rapporteren (intakeformulier, contactformulieren, 5-gesprekkenformulieren, hulpverleningsplan, etc.). Om na te kunnen gaan of alle stappen van de meldcode genomen zijn, kan een map 'Meldcode KM/HG' met daarin een checklist in de casus van de cliënt worden aangemaakt, die bij voorkeur tijdens het proces, maar in ieder geval aan het eind van het doorlopen van de meldcode wordt ingevuld.

Voor een aantal medewerkers van de MJD kan het registreren anders verlopen. Wanneer medewerkers bij

contacten met een cliënt geen verantwoording hoeven af te leggen in Regas, worden de gezette stappen van de meldcode schriftelijk vastgelegd.

Wanneer geef ik een ketenregistratie af in Zorg voor Jeugd?

Wanneer hulp wordt verleend aan een cliënt jonger dan 23 jaar (tot en met 22 jaar), wordt een ketenregistratie gedaan.

Wanneer geef ik een signaal af in Zorg voor Jeugd?

De Zorg voor Jeugd Verwijsindex is opgenomen in de meldcode. Zodoende geeft de meldcode richtlijnen voor het moment dat een signaal afgegeven moet worden en wat voor type signaal dat moet zijn. Het is echter van belang dat de medewerker van de MJD die de meldcode gebruikt, zelf verantwoordelijk blijft voor het eventueel opnieuw afgeven van een signaal of het veranderen van de urgentie van het signaal.

Wat is een aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld?

Er zijn binnen de MJD meerdere aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en huiselijk geweld aangesteld. In ieder team heeft een hulpverlener van de MJD specifieke kennis en ervaring op het gebied van kindermishandeling en huiselijk geweld. De medewerker die de meldcode uitvoert, kan met vragen over elke stap van de meldcode terecht bij de aandachtsfunctionaris. De aandachtsfunctionaris kan zodoende de medewerker ondersteunen in het uitvoeren van de stappen van de meldcode.

Wat moet ik doen bij een misdrijf?

Als door de signalen een vermoeden ontstaat van een ernstig misdrijf is het verstandig om de te zetten stappen, al dan niet via het AMK/SHG, af te stemmen met de interventies van de politie. Gesprekken met slachtoffer en getuige kunnen het leveren van bewijs in een strafzaak namelijk belemmeren⁹.

Houd altijd het belang en de veiligheid van het kind op de eerste plaats!

Stap 1: In kaart brengen van signalen

In deze stap staat het verkrijgen van meer helderheid over je zorgen centraal.

1.1 Verwoord je vermoeden

In deze stap ga je je vermoeden verwoorden. Onderstaande vragen kunnen je hierbij helpen.

Hoe verwoord ik mijn vermoeden?

Wanneer je je vermoeden gaat verwoorden, beschrijf je waar je je zorgen over maakt. Bij het verwoorden van je vermoeden geef je in één zin aan waar je je zorgen over maakt:

Voorbeeld van nog onduidelijke vermoedens:

- *Ik maak me zorgen over; de ontwikkeling van het kind (sociaal-emotioneel, motorisch, cognitief) / de veiligheid van het kind / de affectieve band tussen ouder(s) en kind, etc.*

Voorbeeld van meer specifieke of ernstige vermoedens:

- *Ik vermoed een vorm van kindermishandeling, namelijk; lichamelijk mishandeling / lichamelijke verwaarlozing / psychische mishandeling / psychische verwaarlozing / seksueel misbruik / genitale verminking.*
- *Ik vermoed een vorm van huiselijk geweld, namelijk; lichamelijke mishandeling / psychische mishandeling / seksueel geweld / eengerelateerd geweld / ouderenmishandeling.*

Actie	Uitleg
1.1 Verwoord je vermoeden	Hoe verwoord ik mijn vermoeden? Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?
1.2 Benoem de feitelijke signalen	Hoe beschrijf ik feitelijke signalen? Wanneer mijn cliënt een ouder is, hoe kom ik dan aan feitelijke signalen over de kinderen? Wat doe ik met signalen die het vermoeden weerleggen? Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?

Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?

De Veilig Thuis Kaart en diens handleiding kunnen je helpen je vermoeden te verwoorden. De Veilig Thuis Kaart is een checklist die aandachtspunten geeft voor het beoordelen van de veiligheid van het kind in een gezinssituatie. In paragraaf 2.5 van de handleiding staan voorbeelden van concrete situaties. De Veilig Thuis Kaart is beschikbaar via de aandachtsfunctionaris van jou team of te raadplegen via internet. Daarnaast kan de Veilig Thuis Kaart aangemaakt worden in Regas.

1.2 Benoem de feitelijke signalen

In deze stap ga je de feitelijke signalen benoemen die jij of anderen hebben waargenomen. Onderstaande vragen kunnen je hierbij helpen.

Hoe beschrijf ik feitelijke signalen?

Nadat je je vermoeden hebt verwoord ga je beschrijven waarop jou vermoeden gebaseerd is. Dit doe je aan de hand van feitelijke signalen: beschrijf wat je hebt

gezien, wat je hebt gehoord of wat je van anderen hebt gehoord. Wanneer je iets van anderen hebt gehoord, vermeld dan de bron bij deze signalen. Beperk je hierbij tot waarnemingen die je doet of waarnemingen van anderen om tot feitelijke signalen te komen.

Leg je waarnemingen, wanneer mogelijk, voor aan het kind of de ouders. Het is daarbij nog niet nodig de eigen vermoedens uit te spreken. In veel gevallen zal het bespreken van de signalen ertoe leiden dat er een verklaring volgt die het vermoeden kan wegnemen.

Wanneer mijn cliënt een ouder is, hoe kom ik dan aan feitelijke signalen over de kinderen?

Wanneer je cliënt een ouder betreft en je daardoor geen direct zicht hebt op de ontwikkeling van de kinderen, kun je je toch zorgen maken over de veiligheid van de kinderen. Bijvoorbeeld wanneer je cliënt door zijn (overmatig) middelengebruik of door zijn (ernstige) psychiatrische problematiek weinig oog heeft voor de opvoeding van de kinderen. Wanneer er zorgen bestaan over de veiligheid van de kinderen van je cliënt is het belangrijk nader onderzoek te doen naar de omstandig-

heden waarin de kinderen verkeren. Te denken valt aan een huisbezoek wanneer de kinderen ook thuis zijn.

Wat doe ik met signalen die het vermoeden weerleggen?

Behalve de feitelijke signalen beschrijf je ook de signalen die jou vermoedens weerleggen. Beschrijf je waarnemingen die jou vermoeden ontkrachten, bijvoorbeeld positieve veranderingen in het gezin of krachten van de ouders en kinderen.

Welke hulpmiddel kan ik gebruiken?

- *De signaallijst in bijlage 2.*
- *Paragraaf 2.5 uit de handleiding van de Veilig Thuis Kaart (verkrijgbaar bij aandachtsfunctionaris of via internet).*

In de signaallijst zijn signalen opgenomen die een uiting kunnen zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld. Blijf bij het gebruik van deze signalen er alert op dat deze signalen niet perse kindermishandeling of huiselijk geweld als oorzaak hebben. Een andere oorzaak is ook mogelijk.

Conclusie

Leg stap 1 vast in Regas

- *Verwoord je vermoeden (één zin).*
- *Benoem de feitelijke signalen (ook de signalen die het vermoeden tegenspreken).*
- *Registreer de gesprekken die je met de ouders of het kind/jeugdige over de signalen hebt gehad.*
- *Geef aan of je een hulpmiddel hebt gebruikt en welk hulpmiddel dat was.*

Stap 2: Overleg met collega's en zo nodig advies vragen aan het AMK/SHG

Het doel van stap 2 is het vermoeden en de signalen voorleggen en toetsen aan anderen (zoals collega's, aandachtsfunctionaris of medewerkers van het AMK/SHG).

2.1 Bespreek je vermoeden en signalen met collega's en vraag advies aan het AMK/SHG

In deze stap ga je je vermoedens en signalen met anderen bespreken. Onderstaande vragen kunnen je met deze stap helpen. Het is raadzaam om altijd advies te vragen aan het AMK/SHG.

Met wie kan ik overleggen?

Je kunt met verschillende mensen overleggen wanneer je je vermoedens wilt voorleggen en toetsen aan anderen. In het overleg bespreek je de signalen en ga je na of deze persoon bij de voorgelegde signalen ook zou denken aan mishandeling. Er zijn geen eisen voor de vorm van het overleg, als het overleg maar zorgvuldig wordt geregistreerd in Regas. Mogelijke vormen van overleg zijn:

- *Intercollegiaal overleg:*
Je kunt je vermoedens voorleggen aan collega's in een intercollegiaal overleg. Dit kan een ongepland overleg zijn, maar ook een gepland casuïstiekoverleg. Dit kan daarnaast met één collega zijn of met meerdere collega's.
- *MDO:*
Je kunt ook je vermoedens voorleggen aan collega's binnen een multidisciplinair overleg. Bij verschil-

Actie	Uitleg
2.1 Bespreek je vermoeden en signalen met collega's en vraag zo nodig advies aan het AMK/SHG	Met wie kan ik overleggen? Wanneer vraag ik advies aan het AMK/SHG? Heb ik toestemming van de cliënt nodig voor overleg met collega's/AMK/SHG? Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?
2.2 Vermoeden blijft?	Wanneer blijft mijn vermoeden bestaan?
Overdracht naar hulpverlener MJD	Wanneer draag ik meldcode over?

lende trajecten binnen de MJD worden verplichte MDO's georganiseerd of kan een MDO worden aangevraagd.

- *Driehoeksoverleg:*
Wanneer je voor het bespreken van je vermoedens niet terecht kan bij een MDO, kun je je vermoedens ook voorleggen tijdens een driehoeksoverleg. Een driehoeksoverleg is een vast terugkerend multidisciplinair overleg, waaraan collega's uit verschillende teams deelnemen.
- *Aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld:*
Het is ook raadzaam om je vermoedens voor te leggen aan een aandachtsfunctionaris. In ieder team is een aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld aangesteld. De aandachtsfunctionaris bezit specifieke kennis en ervaring op het gebied van kindermishandeling en huiselijk geweld.
- *Bellen naar AMK/SHG:*
Je kunt altijd (anoniem) advies vragen bij het AMK/

SHG wanneer je vragen hebt over je vermoedens en signalen die je hebt waargenomen.

- *Arts met ervaring op het gebied van kindermishandeling:*
Je kunt altijd overwegen om contact met een arts te zoeken die ervaring heeft op het gebied van kindermishandeling. Het AMK heeft een vertrouwensarts met specifieke deskundigheid inzake medische aspecten van kindermishandeling. Als er vermoedens zijn van lichamelijke mishandeling kan deze arts ter consultatie worden in geroepen.

Wanneer vraag ik advies aan het AMK/SHG?

Overleg met het AMK/SHG is in alle gevallen aan te raden.

Wanneer er sprake is van een ernstige bedreiging voor het kind of de volwassene neem je altijd contact op met het AMK/SHG.

Een persoon wordt ernstig bedreigd als hij of zij in een onveilige situatie leeft. Of er sprake is van een ernstige

OVERDRACHT NAAR EEN HULPVERLENER VAN DE MJD

bedreiging is situatiespecifiek en ligt aan aard en ernst van de situatie.

Een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene kan zijn bij:

- *Zichtbaar ernstige gevolgen voor het kind/volwassene, zoals achterlopende groei-ontwikkeling, ernstig ondergewicht, achterlopende sociaal-emotionele ontwikkeling, duidelijk zichtbare angsten.*
- *Ernstige vormen van kindermishandeling/huiselijk geweld, zoals seksueel misbruik en ernstige lichamelijke verwondingen.*
- *Bijzondere vormen van kindermishandeling/huiselijk geweld; meisjesbesnijdenis/vrouwelijke genitale verminking, Shaken Baby Syndroom, Syndroom van Münchhausen by Proxy, eengerelateerd geweld, ouderenmishandeling*

Bij het AMK/SHG is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en kunnen je zodoende helpen bij het interpreteren van de signalen. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken

Heb ik toestemming nodig van de cliënt voor overleg met collega's/AMK/SHG?

Voor intern overleg met collega's heb je van de cliënt geen toestemming nodig, wanneer de cliënt bij de start van de hulpverlening een machtigingsformulier heeft getekend. Om een goede samenwerkingsrelatie met de cliënt te onderhouden wordt wel aanbevolen om, wanneer je geen toestemming nodig hebt, open te zijn over je contact met collega's.

Wanneer draag ik de meldcode over?

Wanneer je stap 1 en 2 van de meldcode hebt uitgevoerd, maar je bent geen hulpverlener. Dit is bijvoorbeeld van toepassing bij jongerenwerkers en sociaal raadslieden.

Als naar aanleiding van de beschreven signalen uit stap 1 en het overleg met collega's uit stap 2 de vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld bij jou zijn blijven bestaan, dien je de stappen van de meldcode over te dragen aan een hulpverlener.

Wanneer je activiteiten doet met de cliënt waarbij geen machtigingsformulier getekend hoeft te worden, dan is wel toestemming nodig van de cliënt.

Je hoeft geen toestemming te vragen aan de cliënt voor contact met het AMK/SHG als je anoniem om advies vraagt. Om een goede samenwerkingsrelatie met de cliënt te onderhouden wordt wel aanbevolen open te zijn over je contact met het AMK/SHG.

Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?

Bij het overleg met collega's kan het Overlegformulier gebruikt worden. Het Overlegformulier is een checklist met een aantal belangrijke aandachtspunten voor het overleg met collega's. Het Overlegformulier kan structuur geven aan het overleg, waardoor er meer helderheid kan ontstaan over de vermoedens. Het Overlegformulier is te vinden in bijlage 3.

2.1 Vermoeden blijft?

Bepaal op basis van de beschreven signalen uit stap 1 en het overleg met collega's en het AMK/SHG uit stap

De hulpverlener gaat dan verder met stap 3 van de meldcode. De hulpverlener en jijzelf kunnen de resterende stappen ook gezamenlijk uitvoeren. Hierbij zal de hulpverlener verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de meldcode.

Wanneer je een hulpverlener bent, draag je de meldcode niet over. Je kunt wel altijd aan een collega of aandachtsfunctionaris vragen of hij of zij met je mee wil kijken bij de uitvoering van bepaalde stappen uit de meldcode.

2 of je vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld zijn blijven bestaan.

Wanneer blijft mijn vermoeden bestaan?

Je vermoeden blijft bestaan als je op basis van de signalen denkt dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld. Je hoeft dit nog niet zeker te weten! Daarvoor is de volgende stap: stap 3. Je vermoeden houdt niet langer stand als een ander probleem de waargenomen signalen veroorzaakt.

Conclusie

Leg stap 2 vast in Regas:

- *Leg de uitkomst/conclusie van het overleg met collega('s) vast.*
- *Leg de uitkomst/conclusie van het gesprek met het AMK/SHG vast (wanneer van toepassing).*
- *Leg vast of je vermoeden is blijven bestaan of dat er sprake is van een ander probleem.*
- *Leg vast op basis van welke signalen je tot deze conclusie gekomen bent.*
- *Leg de overdracht naar een hulpverlener van de MJD vast (wanneer van toepassing).*

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Het doel van stap 3 is het nader onderzoeken van het vermoeden door de vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld voor te leggen aan de cliënt, ouder(s), het kind/jeugdige en door informatie bij derden in te winnen.

3.1 Bespreek (eventueel gezamenlijk) het vermoeden en de signalen met de cliënt, ouder(s) en kind/jeugdige.

In deze stap ga je je vermoedens van wat er volgens jou aan de hand is en de signalen die je daarbij waargenomen hebt (zie stap 1) bespreken met de cliënt, ouder(s), kind of jeugdige. Dit doe je eventueel gezamenlijk met een collega. Je kunt ook altijd advies vragen bij het AMK/SHG wanneer je in gesprek wilt gaan met ouders, kind of jeugdige. Onderstaande vragen kunnen je bij deze stap helpen.

Wat doe ik als mijn cliënt een ouder is?

Wanneer je cliënt een ouder is, kun met hem of haar in gesprek over je vermoeden en bijbehorende signalen. Daarnaast kan het in sommige gevallen van belang zijn om het kind van je cliënt even alleen te spreken, zodat het kind zich vrij kan uiten. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd.

Wat doe ik als mijn cliënt een ouder is en geen toestemming geeft voor een gesprek met het kind of de jeugdige?

Wanneer je de signalen en je vermoedens wilt bespreken met het kind of de jeugdige en de ouders geven

Actie	Uitleg
3.1 Bespreek (eventueel gezamenlijk) het vermoeden en de signalen met de cliënt, ouder(s) en kind/jeugdige	<p>Wat doe ik als mijn cliënt een ouder is?</p> <p>Wat doe ik als mijn cliënt een ouder is en geen toestemming geeft voor een gesprek met het kind of de jeugdige?</p> <p>Wat doe ik als mijn cliënt een kind of jeugdige is?</p> <p>Wat doe ik als mijn cliënt geen gesprek wil?</p> <p>Wanneer hoef ik geen gesprek te voeren met de cliënt, ouder(s), kind of jeugdige?</p> <p>Waar voer ik het gesprek met de cliënt, ouder(s), kind of jeugdige?</p> <p>Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?</p>
Zorg voor Jeugd laag signaal afgeven	Wanneer geef ik een laag signaal af in Zorg voor Jeugd?
3.2 Verzamel informatie bij derden	<p>Bij wie kan ik informatie inwinnen?</p> <p>Heb ik voor het inwinnen van informatie bij derden toestemming nodig?</p>

hiervoor geen toestemming, dan probeer je informatie te verzamelen bij derden en ga je vervolgens verder met stap 4. Wanneer het echter in het belang van de veiligheid van het kind of de jeugdige is dat een gesprek wordt aangeknoopt met het kind of de jeugdige, dan mag de professional dit zonder toestemming van de ouders doen.

Wat doe ik als mijn cliënt een kind of jeugdige is?

Wanneer er vermoedens van kindermishandeling bestaan over het kind of de jeugdige, is het van belang om in gesprek te gaan met het kind of de jeugdige, tenzij dat vanwege de leeftijd van het kind niet mogelijk of te belastend is voor hem of haar. Wanneer je gezinshulpverlener bent, is het uitgangspunt dat de ouders voordat

het gesprek met het kind of de jeugdige plaatsvindt, behoren te worden geïnformeerd.

Wanneer mogelijk wordt er ook een gesprek met de ouders van je jeugdige cliënt gehouden. Je gespreksvoering dient aangepast te worden wanneer de ouder(s) als dader wordt gezien of wanneer iemand anders vermoedelijk als dader wordt gezien. Wanneer de ouder(s) niet als dader wordt gezien, heeft het gesprek tot doel om de ouders te informeren over wat er bij hun kind speelt. Wanneer de ouder(s) als dader wordt gezien, dan heeft het gesprek tot doel om de vermoedens te toetsen bij de ouder(s).

Wanneer bij een meerderjarig persoon wordt vermoed dat hij/zij wordt mishandeld, hoeft niet per se een gesprek met zijn ouders worden gevoerd, tenzij de ouder(s) de dader betreft.

Wat doe ik als mijn cliënt geen gesprek wil?

Wanneer je de signalen en je vermoedens wilt bespreken met de cliënt (volwassen cliënt, minderjarige cliënt of ouders van minderjarige cliënt) en hij/zij wil hierover niet met jou in gesprek gaan, dan probeer je informatie te verzamelen bij derden en ga je vervolgens verder met stap 4.

Wanneer hoef ik geen gesprek te voeren met de cliënt, ouder(s), kind of jeugdige?

Wanneer het gaat om situaties waarin door het voeren van een gesprek de veiligheid van jou zelf, het slachtoffer of andere betrokkenen in het geding zou kunnen komen, hoeft er geen gesprek gevoerd te worden. Ook kan worden afgezien van een gesprek als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt daardoor de contacten met jou zal verbreken, waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

Waar voer ik het gesprek met de cliënt, ouder(s), kind of jeugdige?

Je kunt een gesprek aangaan tijdens een huisbezoek. In het gesprek benoem je welke signalen je hebt waargenomen en waarom je je zorgen maakt op basis van deze signalen. Wanneer je niet alleen het gesprek wilt voeren of niet het gesprek bij de cliënt thuis wilt aangaan, kun je een collega mee vragen naar het huisbezoek of het gesprek op een locatie van de MJD voeren met eventueel een collega erbij.

Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?

In bijlage 4 en 5 staan adviezen, aandachtspunten en voorbeeldzinnen die jou kunnen voorbereiden op het gesprek met het kind en de ouder. In hoofdstuk 3 van de handleiding van de Veilig Thuis Kaart worden adviezen gegeven voor het gesprek met ouders en kinderen wanneer je de veiligheid in de gezinssituatie wilt bespreken (beschikbaar bij aandachtfunctionaris of via internet).

3.2 Verzamel informatie bij derden.

In deze stap ga je informatie bij derden verzamelen. Je gaat na of anderen ook zorgen hebben over het kind/volwassene. Vraag naar concrete waarnemingen (signalen).

Bij wie kan ik informatie inwinnen?

Voorbeelden van instanties waarbij informatie verzameld kan worden om de situatie van de ouder(s), het kind of de jeugdige te onderzoeken zijn:

- huisarts;
- kinderarts;
- kinderopvang;
- consultatiebureau/CJG;
- school;
- wijkagent;
- buurtnetwerk;
- andere hulpverleningsinstanties waarbij het de ouder(s), het kind of de jeugdige is aangemeld;
- Zorg voor Jeugd verwijzindex;
- onderzoek naar het kind door arts of gedragswetenschapper (toestemming nodig van ouders).

ZORG VOOR JEUGD

Wanneer geef ik een laag signaal af in Zorg voor Jeugd?

Wanneer het gesprek met de ouders en het kind of de jeugdige jouw zorgen omtrent het kind of de jeugdige niet hebben weggenomen, geef je in Zorg voor Jeugd een laag signaal af (signaaltype 2), nadat je de ouders daarvan op de hoogte hebt gesteld. Zie hiervoor de handleiding van Zorg voor Jeugd of vraag hoe je een signaal moet afgeven aan de aandachtfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld.

Heb ik voor het inwinnen van informatie bij derden toestemming nodig?

Wanneer de cliënt een machtigingsformulier van de MJD heeft ingevuld, is geen toestemming nodig van de cliënt om informatie in te winnen bij andere instanties. Om een goede samenwerkingsrelatie met de cliënt te onderhouden wordt wel aanbevolen om open te zijn over je contacten met andere instanties.

Wanneer de cliënt geen machtigingsformulier heeft ingevuld, zal toestemming gevraagd moeten worden aan de cliënt voor het inwinnen van informatie bij derden.

Conclusie

Leg stap 3 vast in Regas:

- Leg vast waarom en met wie je een gesprek hebt gevoerd en wanneer dit gesprek heeft plaatsgevonden.
- Leg vast wat de reactie van degene was waarmee je het gesprek hebt gevoerd.
- Leg vast wat de uitkomst/conclusie is van het gesprek.
- Leg vast waarom en bij wie je informatie hebt verzameld en wat deze informatie inhoudt.

Stap 4: Wegen van risico, aard en ernst van het geweld

Het doel van stap 4 is wegen van het geweld dat je hebt gesignaleerd.

4.1 Vermoeden bevestigd?

Je gaat kijken of je vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bevestigd kan worden. De signalen die je hebt waargenomen kunnen duiden op geweld, zoals kindermishandeling of huiselijk geweld. Dit geweld ga je wegen naar risico, aard en ernst. Het is ook mogelijk dat er sprake is van een ander probleem of dat er nog meer onderzoek moet worden gedaan om helderheid te krijgen over de situatie. Onderstaande vragen kunnen je bij deze stap helpen.

Hoe weeg ik risico, aard en ernst van het geweld?

Bij het wegen van het risico van het geweld wordt gekeken wat het risico is dat het geweld zich in de toekomst zal voordoen of herhalen. Hiervoor kun je het risicotaxatie-instrument LIRIK gebruiken.

Bij het wegen van de aard van het geweld wordt gekeken van welk soort geweld er sprake is. Is er sprake van kindermishandeling of huiselijk geweld, en zo ja welke vorm, of is er sprake van een ander probleem? Deel 1 aan het begin van deze handleiding kan je hierbij ondersteunen wanneer je kindermishandeling of huiselijk geweld vermoed.

Bij het wegen van de ernst van het geweld wordt gekeken naar hoe ernstig de kindermishandeling of het huiselijk geweld is. Daarbij wordt gekeken naar de aard van het geweld, naar de gevolgen voor het slachtoffer

Actie	Uitleg
4.1 Vermoeden bevestigd?	Hoe weeg ik risico, aard en ernst van het geweld? Waar moet ik op letten bij het wegen van risico, aard en ernst van het geweld? Wat doe ik als ik mijn vermoeden telkens niet kan bevestigen? Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?
4.2 Ernstige bedreiging voor kind/volwassene?	Wanneer is er sprake van een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene?

en naar het risico dat het geweld zich in de toekomst zal herhalen.

Waar moet ik op letten bij het wegen van risico, aard en ernst van het geweld?

Je kunt met de volgende aandachtspunten rekening houden als je risico, aard en ernst van het geweld gaat wegen:

- *Gebruik alleen feitelijke informatie (signalen die je hebt waargenomen).*
- *Gebruik de informatie uit het overleg met collega's.*
- *Gebruik de informatie uit het gesprek met de cliënt, ouders en het kind of de jeugdige. Wat was hun reactie op jouw vermoeden?*
- *Gebruik de informatie van derden (alleen de feitelijke informatie).*
- *Wees objectief: kijk met de ogen van een ander naar de verzamelde informatie. Bagatelliseer het probleem niet, wuif de waargenomen signalen en informatie niet weg alsof het niets is. Maar behoed jezelf ook voor een kokervisie, door alleen die signalen mee te nemen in je oordeel die het vermoeden bevestigen.*

- *Vraag opnieuw advies aan het AMK/SHG als je nog vragen hebt over de signalen.*

Wat doe ik als ik mijn vermoeden telkens niet kan bevestigen?

Je kunt je vermoeden niet bevestigen wanneer ouders of partner bijvoorbeeld de problemen blijven ontkennen of geen gesprek met jou willen over de zorgen die je hebt. Wanneer jij echter op basis van informatie van derden en aan de hand van je eigen signalen wel sterke vermoedens hebt van kindermishandeling of huiselijk geweld, is het nodig om actie te ondernemen. Wanneer je voldoende informatie hebt verzameld, ga je door naar stap 5 waarin je gaat bepalen of je hulpverlening gaat organiseren of een melding gaat doen. Wanneer hulpverlening door ouders/partner toch gewenst is, kan hulpverlening worden georganiseerd. Het kan ook zijn dat, wanneer ouders/partner geen hulpverlening willen, een melding moet worden gedaan, zodat verder onderzoek kan worden uitgevoerd door het AMK/SHG.

Welk hulpmiddel kan ik gebruiken?

- *Deel 1 van deze handleiding. Hierin wordt informatie gegeven over verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld.*
- *Het risicotaxatie-instrument LIRIK. De LIRIK is aanwezig bij de aandachtsfunctionaris die is getraind in het gebruik van de LIRIK. Je kunt de LIRIK zelfstandig gebruiken wanneer je zelf een training in het gebruik van de LIRIK hebt gevolgd.*

NB: De LIRIK kan alleen gebruikt worden voor vermoedens van kindermishandeling.

4.2 Ernstige bedreiging voor het kind/volwassene?

Bepaal of het kind/volwassene ernstig bedreigd wordt op basis van:

- *de beschreven signalen uit stap 1;*
- *het overleg met collega's en het AMK/SHG uit stap 2;*
- *het gesprek met de cliënt, ouder(s), kind of jeugdige;*
- *de verzamelde informatie van derden.*

De onderstaande vraag kan je hierbij helpen.

Wanneer is er sprake van een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene?

Een persoon wordt ernstig bedreigd als hij of zij in een onveilige situatie leeft. Of er sprake is van een ernstige bedreiging is situatiespecifiek en ligt aan aard en ernst van de situatie.

Een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene kan zijn bij:

- *Zichtbaar ernstige gevolgen voor het kind/volwassene, zoals achterlopende groeiontwikkeling, ernstig ondergewicht, achterlopende sociaal-emotionele ontwikkeling, duidelijk zichtbare angsten.*
- *Ernstige vormen van kindermishandeling/huiselijk geweld, zoals seksueel misbruik en ernstige lichamelijke verwondingen.*
- *Bijzondere vormen van kindermishandeling/huiselijk geweld; meisjesbesnijdenis/vrouwelijke genitale verminking, Shaken Baby Syndroom, Syndroom van Münchhausen by Proxy, eengerelateerd geweld, oudermishandeling*

Conclusie

Leg stap 4 vast in Regas:

- *Leg vast of je vermoeden bevestigd is, of dat er sprake is van een ander probleem of dat je door gaat met het onderzoeken van het vermoeden.*
- *Leg vast op basis van welke informatie je tot deze conclusie gekomen bent.*
- *Leg de uitkomsten van de LIRIK vast, wanneer je deze hebt gebruikt.*
- *Benoem of er op dit moment wel of niet sprake is van een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene.*

Stap 5: Beslissen: hulp organiseren of melden

Het doel van stap 5 is het onderzoeken of het mogelijk is passende hulpverlening voor de ouders/partner te organiseren of dat een melding nodig is.

5.1 Hulp door ouders/partner gewenst?

Wanneer er uit stap 4 is gebleken dat er vermoedens bestaan van kindermishandeling of huiselijk geweld, dat er sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld of dat geconstateerd is dat er kindermishandeling of huiselijk geweld heeft plaatsgevonden, dient er zo spoedig mogelijk hulp op gang te komen voor de ouders/partner/kind/jeugdige. Bij dit beslismoment wordt onderzocht of de betrokkenen gemotiveerd zijn voor hulpverlening om de mishandeling te stoppen. De onderstaande vragen kunnen je bij deze stap helpen.

Hoe onderzoek ik of hulp door ouders/partner gewenst is?

Wanneer je vermoedens na stap 4 nog steeds bestaan of wanneer kindermishandeling of huiselijk geweld is geconstateerd of in het verleden heeft plaatsgevonden, ga je in gesprek met de ouders/partner en zo mogelijk ook met het kind over de mishandeling en over de gevolgen daarvan voor alle gezinsleden. Op grond daarvan zullen gezinsleden gemotiveerd moeten worden om hulp te accepteren bij het oplossen van de problemen en bij het herstellen van de ontwikkelingskansen van het kind. In dit gesprek leg je het doel van de hulpverlening uit en de mogelijkheden voor verschillende vormen van hulpverlening. Samen met de ouders/partner bekijk je dan welke vorm van hulpverlening het best bij het gezin zou passen en de meeste kans van slagen heeft. Van

Actie	Uitleg
5.1 Hulp door ouders/partner gewenst?	Hoe onderzoek ik of hulp door ouders/partner gewenst is? Wat doe ik als ouders/partner geen hulp wensen?
5.2 Ouders/partner motiveren voor hulp	Hoe motiveer ik ouders/partner voor hulp?
5.3 Komt motivatie ouders/partner op gang?	Wat doe ik als ik ouders/partner niet kan motiveren voor hulp?
5.4 Organiseer passende hulp	Hoe kan ik passende hulp organiseren? Wat moet ik doen wanneer het organiseren van hulp niet mogelijk is?

belang is dat de ouders/partner in staat zijn direct met de hulpverlening te starten.

Wat doe ik als ouders/partner geen hulp wensen?

Wanneer in het gesprek de ouders/partner aangeven geen hulp te wensen, zul je de ouders/partner moeten motiveren voor hulpverlening. Het belang van het kind dient in het gesprek met de ouders naar voren te worden gehaald, dit is jullie gezamenlijke belang! Ga niet dreigen met een melding bij het AMK, SHG of de Raad voor de Kinderbescherming, omdat vanuit deze motivatie er geen goede start wordt gemaakt met de hulpverlening en de kans van slagen kleiner is.

5.2 Ouders/partner motiveren voor hulp

In deze stap ga je ouders/partner motiveren voor hulpverlening. Onderstaande vragen kunnen je bij deze stap helpen.

Hoe motiveer ik ouders/partner voor hulp?

Voor de motivatie van ouders/partners voor hulpverlening zou je de uitgangspunten van de RAAK-training kunnen gebruiken. Hierin zijn verschillende motivatietechnieken naar voren gekomen. Wanneer je niet meer in het bezit bent van deze formulieren, vraag er dan naar bij de aandachtsfunctionaris.

5.3 Komt motivatie ouders/partner op gang?

Wanneer de motivatie van ouders/partner op gang komt, kun je passende hulpverlening gaan organiseren. Je gaat verder met stap 5.4 van het stappenplan.

Wat doe ik als ik ouders/partner niet kan motiveren voor hulp?

Wanneer je de ouders/partner niet kan motiveren voor hulp, ga je een melding doen bij het AMK/SHG. Lees voordat je een melding gaat doen de uitleg bij het doen

van een melding in deze handleiding goed door! Dit staat beschreven op pagina 27.

5.4 Organiseer passende hulpverlening

In deze stap ga je passende hulpverlening organiseren voor de ouders/partner die hulpverlening voor hun situatie wensen. Onderstaande vragen kunnen je bij deze stap helpen.

Hoe kan ik passende hulp organiseren?

Je hebt verschillende opties voor het organiseren van passende hulp. Deze staan hieronder beschreven.

- *Zelf hulp verlenen:*
Je kunt beslissen zelf passende hulp aan de ouders te verlenen. Deze hulpverlening moet dan wel binnen je eigen mogelijkheden liggen en gewenst zijn bij de ouders. Hou bijvoorbeeld rekening met het volgende: ben je hiervoor opgeleid? Heb je hiervoor goedkeuring van je leidinggevende? Heb je voldoende (objectieve) afstand tot de ouders?
- *Toeleiden naar interne hulpverlening:*
Je kunt ook beslissen om, wanneer zelf hulpverleners niet mogelijk of gewenst is, de ouders/partner toe te leiden naar hulpverlening binnen de MJD. Hierbij kun je denken aan bijvoorbeeld Licht Pedagogische Hulpverlening, Basiszorg in de Buurt en gezinscoaching voor hulpverlening aan gezinnen; de Maatschappelijke Psychiatrie voor psychiatrische hulp aan ouder(s)/partner of een jeugdhulpverlener voor de hulpverlening aan een jongere. Hou er wel rekening

mee dat de hulpverlening specifiek toegepast moet zijn op het voorkomen van kindermishandeling en daarmee het bevorderen van de veiligheidssituatie van het kind. Deze aanpak vraagt om specifieke kennis en ervaring in de omgang met ouders en kinderen. Daarnaast dient de hulpverlening intensief te zijn. Ook dient de wachttijd voor het gezin zo kort mogelijk te zijn. Kan aan deze eisen op korte termijn niet worden voldaan, dan zal de hulp buiten de MJD georganiseerd moeten worden.

- *Toeleiden naar externe hulpverlening:*
Wanneer het zelf organiseren van hulp of het organiseren van hulp binnen de MJD niet mogelijk is, dient hulp te worden georganiseerd bij een andere zorgaanbieder. In principe worden andere zorgaanbieders met toestemming van kind en ouders betrokken bij de hulp aan het gezin. De hulpverlening van de zorgaanbieder dient, net als bij de MJD, intensief te zijn, er dient kennis en ervaring aanwezig te zijn in het voorkomen van kindermishandeling en het bevorderen van de veiligheidssituatie van het kind en er dient een zo kort mogelijke wachttijd te zijn. De overdracht dient zo spoedig mogelijk plaats te vinden. Wanneer een indicatie van Bureau Jeugdzorg nodig is voor een andere zorgaanbieder, dient achter deze indicatie spoed te worden gezet.

Wat moet ik doen wanneer het organiseren van hulp niet mogelijk is?

Indien de zaak ernstig is, check dan of de situatie raadswaardig is en doe eventueel een melding bij de Raad voor de Kinderbescherming. Deze check kan bij het AMK of bij de Toegang van Bureau Jeugdzorg, die

beiden de intakefunctie van de Raad voor de Kinderbescherming verzorgen.

Wanneer de zaak niet raadswaardig is en het organiseren van hulp niet mogelijk is, stop je de hulpverlening niet, maar blijf je toezicht houden op de situatie! Voor het organiseren van hulp ben je zelf verantwoordelijk, eventueel met behulp van Bureau Jeugdzorg. Je laat de cliënt pas los wanneer je de cliënt kunt overdragen aan de gewenste hulpverlening, ook wanneer dit door wachtlijstproblematiek enige tijd duurt.

Conclusie

Leg stap 5 vast in Regas.

- *Leg de uitkomst van het gesprek met ouders over het inzetten van hulpverlening vast.*
- *Leg vast welke hulpverlening je gaat inzetten en waarom.*
- *Wanneer ouders niet gemotiveerd zijn voor hulpverlening, leg vast waarom.*

Stap 6: Evaluatie en nazorg

Het doel van stap 6 is het informeren van de betrokkenen over de genomen stappen, het evalueren van de stappen van de meldcode met de aandachtsfunctionaris en het controleren of de hulpverlening op gang is gekomen.

6.1 Informeer de betrokkenen over de ondernomen stappen en evalueer de ondernomen stappen met de aandachtsfunctionaris

In deze stap informeer je de betrokkenen over de ondernomen stappen. Je hebt waarschijnlijk met meerdere mensen overleg gepleegd over je vermoedens en signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld. Zij dienen op de hoogte gebracht te worden van wat er is gedaan met deze vermoedens.

Daarnaast evalueer je met de aandachtsfunctionaris welke stappen je hebt genomen en tot welk resultaat dat heeft geleid. Het is de bedoeling dat je je ondersteund voelt in het gebruik van de meldcode, omdat het reageren op vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld niet gemakkelijk is. Ook kunnen er bij de evaluatie verbeterpunten worden gevonden voor de verdere ontwikkeling van de meldcode. Onderstaande vragen zouden je bij deze stap kunnen helpen.

Welke betrokkenen informeer ik over de ondernomen stappen?

Wanneer je de meldcode hebt overgedragen gekregen van een medewerker, informeer je deze medewerker over de ondernomen stappen van de meldcode. Hij of

Actie	Uitleg
6.1 Informeer de betrokkenen over de ondernomen stappen en evalueer de ondernomen stappen met de aandachtsfunctionaris	Welke betrokkenen informeer ik over de ondernomen stappen? Op welke wijze informeer ik de betrokkenen (schriftelijk/mondeling)? Wie is verantwoordelijk voor het tot stand komen van de evaluatie met de aandachtsfunctionaris?
6.2 Is de hulpverlening op gang gekomen?	Hoe controleer ik of de hulp op gang is gekomen? Hoe controleer ik of de hulp op gang is gekomen nadat ik een melding heb gedaan bij het AMK/SHG? Wat doe ik als de hulp niet op gang is gekomen? Wat doe ik als de hulp op gang is gekomen, maar de problemen zich blijven voordoen?

zij is immers begonnen met de meldcode, omdat hij/zij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld had. Het is van belang dat diegene geïnformeerd wordt over de uitkomst van de meldcode.

Andere personen die betrokken zouden kunnen zijn bij de meldcode en die geïnformeerd zouden kunnen worden:

- *collega's uit het intercollegiale overleg uit stap 2;*
- *aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld;*
- *andere betrokken hulpverleners bij de cliënt (ook externe hulpverleners/derden);*
- *je leidinggevende;*
- *de Zorg voor Jeugd coördinator naar aanleiding van het signaal dat afgegeven kan zijn in de Zorg voor Jeugd verwijzindex.*

Op welke wijze informeer ik de betrokkenen (schriftelijk/mondeling)?

Wanneer betrokkenen geïnformeerd worden over de uitkomsten van de meldcode kan dit zowel schriftelijk als mondeling. Wanneer je betrokkenen informeert over de uitkomsten, leg deze contacten dan vast in Regas.

Wie is verantwoordelijk voor het tot stand komen van de evaluatie met de aandachtsfunctionaris?

Jij dient de aandachtsfunctionaris te informeren over de ondernomen stappen. Vervolgens is het de verantwoordelijkheid van de aandachtsfunctionaris om gezamenlijk de stappen te evalueren. Wanneer de stappen geëvalueerd worden met de aandachtsfunctionaris dient dit schriftelijk vastgelegd te worden.

6.2 Is de hulp op gang gekomen?

In deze stap ga je na of de hulp waarnaar je de partner, cliënt, ouder(s), kind of jeugdige hebt doorverwezen, op gang is gekomen. Onderstaande vragen kunnen je bij deze stap helpen.

Hoe controleer ik of de hulp op gang is gekomen?

Wanneer je zelf de hulpverlening gaat uitvoeren, spreekt het voor zich dat je zelf verantwoordelijk bent voor het op gang brengen van de noodzakelijke hulp.

Wanneer je de cliënt hebt doorverwezen naar interne hulpverlening, kun je je collega vragen of de hulpverlening die noodzakelijk is voor de cliënt, op gang is gekomen.

Wanneer je de cliënt hebt doorverwezen naar een andere zorgaanbieder voor hulp, neem je contact op met de betreffende hulpverlener van de zorgaanbieder om te vragen of de hulpverlening die noodzakelijk is voor de cliënt, op gang is gekomen.

Hoe controleer ik of de hulp op gang is gekomen, nadat ik een melding heb gedaan bij het AMK/SHG?

Allereerst stop je niet met het zelf verlenen van hulp bij het gezin/partner wanneer je een melding hebt gedaan bij het AMK/SHG. Je blijft betrokken bij het gezin/partner om toezicht te houden op de situatie. Na je melding houdt het AMK/SHG melders op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet. Wanneer je twijfelt of je melding bij het AMK goed is doorgelopen of wanneer je na je

melding lange tijd niets van het AMK/SHG hebt vernomen, neem dan opnieuw contact op.

Wat doe ik als de hulp niet op gang is gekomen?

Indien de zaak ernstig is en ouders willen geen hulpverlening, check dan of de situatie raadswaardig is en doe eventueel een melding bij de Raad voor de Kinderbescherming. Deze check kan bij het AMK of bij de Toegang van Bureau Jeugdzorg, die beiden de intakefunctie van de Raad voor de Kinderbescherming verzorgen.

Wanneer de zaak niet raadswaardig is en het organiseren van hulp is niet mogelijk is, stop je de hulpverlening niet, maar blijf je toezicht houden op de situatie! Voor het organiseren van hulp ben je zelf verantwoordelijk, eventueel met behulp van Bureau Jeugdzorg. Je laat de cliënt pas los wanneer je de cliënt kunt overdragen aan de gewenste hulpverlening, ook wanneer dit door wachtlijstproblematiek enige tijd duurt.

Wat doe ik als de hulp op gang is gekomen, maar de problemen zich blijven voordoen?

Wanneer de problemen zich blijven voordoen, het geweld niet blijkt te stoppen of opnieuw oplaait, wordt alsnog een melding gedaan bij de Raad voor de Kinderbescherming.

Wanneer de hulpverlening is overgedragen naar een andere zorgaanbieder, ligt de verantwoordelijkheid voor een melding bij het uitblijven van effecten bij hen.

Aangeraden wordt, wanneer er een overdracht plaatsvindt met een andere zorgaanbieder, afspraken te

maken over het doen van een melding wanneer effecten van hulpverlening uitblijven.

Conclusie

Leg stap 6 vast in Regas.

- *Leg vast wie je geïnformeerd hebt over de ondernomen stappen en op welke wijze.*
- *Leg vast of de hulp op gang is gekomen en draag de verantwoordelijkheid over. Leg de hierbij gemaakte afspraken vast.*
- *De aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld zal de evaluatie over de ondernomen stappen vastleggen.*
- *Sluit de meldcode af als je alle stappen hebt geregistreerd in Regas.*

Indien spoed

Wanneer er sprake is van een spoedsituatie, hoef je niet eerst alle stappen van de meldcode te doorlopen, ga je meteen over tot actie.

Er is sprake van spoed

Een spoedsituatie wordt gekenmerkt doordat onmiddellijk ingrijpen (binnen 24 uur) in de situatie genoodzaakt is. Hieronder worden een aantal situaties weergegeven waarin er sprake kan zijn van spoed:

- *blootstaan aan veelvuldige fysieke mishandeling, waarbij het slachtoffer lichamelijk letsel oploopt.*
- *blootstaan aan ernstige verwaarlozing, waarbij het slachtoffer last heeft van gezondheidsklachten of bij wie ernstige gezondheidsklachten kunnen gaan spelen.*
- *dreigende genitale verminking, waarbij de familie op het punt staat uit Nederland te vertrekken om de handeling in het geboorteland te laten uitvoeren;*
- *eergerelateerd geweld, waarbij het slachtoffer uit het zicht van de hulpverlener dreigt te raken;*
- *acute dakloosheid van een kind/jeugdige;*
- *acute afwezigheid van een ouder van een kind/jeugdige, waarbij geen opvang bij vrienden of familie mogelijk is.*

Hieronder staat beschreven wat je moet doen in een spoedsituatie.

1. Bel 112 indien er acuut gevaar is

Wanneer een kind of volwassene zelf acuut in gevaar is, waarin direct moet worden ingegrepen door politie, ambulance of brandweer, bel dan het alarmnummer 112.

2. Bel Bureau Jeugdzorg

Wanneer er sprake is van een spoedsituatie, bel je Bureau Jeugdzorg en vermeld je dat het gaat om een spoedsituatie waarbij direct ingrijpen noodzakelijk is.

Het telefoonnummer van Bureau Jeugdzorg is:
050 523 92 00 (ook buiten kantooruren)

3. Geef een urgent signaal af in Zorg voor Jeugd

Wanneer er vermoedens zijn of sprake is van een ernstige bedreiging van het kind/volwassene geef je een urgent signaal (signaal type 4) af in Zorg voor Jeugd. Zie hiervoor de handleiding van Zorg voor Jeugd of vraag aan de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld hoe je een signaal moet afgeven. Let op: spoedsituaties (waarbij onmiddellijk ingrijpen is vereist) vallen niet onder de regie van Zorg voor Jeugd. Wanneer direct moet worden ingegrepen, is eerst contact met Bureau Jeugdzorg nodig.

4. Houd toezicht en ga verder met stap 6 van de meldcode

Wanneer je Bureau Jeugdzorg hebt gebeld zal zo spoedig mogelijk worden ingegrepen. Het betekent echter niet dat je niet langer betrokken bent bij het gezin. Blijf toezicht houden en rapporteer nieuwe signalen bij Bureau Jeugdzorg. Je blijft betrokken in het gezin totdat passende hulpverlening is ingezet en de verantwoordelijkheid voor het gezin is overgedragen. Het doel van stap 6 is het informeren van de betrokkenen over de genomen stappen, het evalueren van de stappen van de meldcode met de aandachtsfunctionaris en het controleren of de hulpverlening op gang is gekomen.

Conclusie

Leg de melding vast in Regas:

- *Leg vast bij wie (AMK/SHG/Bureau Jeugdzorg) je een melding hebt gedaan en aan de hand van welke signalen.*
- *Leg vast welke afspraken zijn gemaakt met het meldpunt.*

Vraag advies aan het AMK/SHG

Wanneer je in stap 4 een ernstige bedreiging vermoed of constateert vraag je eerst advies aan het AMK/SHG.

Er bestaan vermoedens van of er is sprake van een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene

Een persoon wordt ernstig bedreigd als hij of zij in een onveilige situatie leeft. Of er sprake is van een ernstige bedreiging is situatiespecifiek en ligt aan aard en ernst van de situatie.

Een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene kan zijn bij:

- *Zichtbaar ernstige gevolgen voor het kind/volwassene. Bijvoorbeeld: achterlopende groei-ontwikkeling, ernstig ondergewicht, achterlopende sociaal-emotionele ontwikkeling, duidelijk zichtbare angsten.*
- *Ernstige vormen van kindermishandeling/huiselijk geweld. Bijvoorbeeld: seksueel misbruik en ernstige fysieke mishandeling.*
- *Bijzondere vormen van kindermishandeling/huiselijk geweld. Bijvoorbeeld: meisjesbesnijdenis/vrouwelijke genitale verminking, Shaken Baby Syndroom, Syndroom van Münchhausen by Proxy, eergerelateerd geweld, ouderenmishandeling.*

1. Vraag advies aan het AMK/SHG

Wanneer er een ernstige bedreiging bestaat voor het kind/volwassene, ga je niet verder met het stappenplan. Je gaat eerst overleggen met het AMK/SHG. Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek hoef je dus geen toestemming te vragen aan de cliënt. Om een goede samenwerkingsrelatie met de cliënt te onderhouden

wordt wel aanbevolen om open te zijn over je contact met het AMK/SHG.

Het AMK en SHG zijn ondergebracht onder een algemeen meldpunt:

Telefoonnummer AMK/SHG: 0900 125 125 0.

Het gesprek met het AMK/SHG kan twee vormen aannemen, afhankelijk van de ernst van de situatie:

A. Het AMK/SHG kan het organiseren van hulpverlening adviseren

In het overleg met het AMK/SHG kan worden gekozen voor het vervolgen van de meldcode (waarbij de volgende stap het organiseren van hulpverlening is) wanneer dit na weging van de aard en ernst van de mishandeling en de risico's voor het kind of de volwassene verantwoord is.

B. Het AMK/SHG kan het doen van een melding adviseren

Ook al zijn ouders wel gemotiveerd voor hulpverlening, in het overleg met het AMK/SHG kan worden gekozen voor een melding bij het AMK/SHG, omdat de aard van de problematiek daarnaar vraagt. Bijvoorbeeld bij ernstige vormen van kindermishandeling, of, omdat onderzoek naar de oorzaken en risicofactoren nodig is. Wanneer je in overleg met het AMK/SHG besluit tot het doen van een melding, stel je eerst de betrokken hiervan op de hoogte, voordat je een melding gaat doen. Wat je precies moet doen bij een melding bij het AMK/SHG staat op pagina 27 van deze handleiding beschreven.

2. Geef een Zorg voor Jeugd urgent signaal af

Wanneer er vermoedens zijn of sprake is van een ernstige bedreiging van het kind/volwassene, geef je een urgent signaal (signaal type 4) af in Zorg voor Jeugd. Zie hiervoor de handleiding van Zorg voor Jeugd of vraag aan de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld hoe je een signaal moet afgeven.

3. Ga verder met de meldcode

Als het AMK/SHG adviseert hulpverlening in te zetten of door te verwijzen naar externe hulpverlening ga je verder met stap 5, waarin je hulpverlening op gang gaat brengen.

Als het AMK/SHG adviseert een melding te doen, doe je een melding en blijf je betrokken in het gezin totdat passende hulpverlening is ingezet en de verantwoordelijkheid voor het gezin is overgedragen. Je gaat dan verder met stap 6 (zie handleiding). Het doel van stap 6 is het informeren van de betrokkenen over de genomen stappen, het evalueren van de stappen van de meldcode met de aandachtsfunctionaris en het controleren of de hulpverlening op gang is gekomen.

Conclusie

Leg de melding vast in Regas:

- *Leg vast bij wie je advies hebt gevraagd en aan de hand van welke signalen.*
- *Leg vast welke afspraken zijn gemaakt met het meldpunt.*

Doe een melding bij het AMK/SHG

Doe een melding bij het AMK/SHG wanneer ouders/parnter in stap 5 niet gemotiveerd zijn voor hulpverlening of wanneer de hulp niet op gang is gekomen in stap 6.

1. Doe een melding bij het AMK/SHG

Moet ik eerst contact opnemen met de cliënt of de betrokkenen over de melding?

Wanneer je een melding wilt doen bij het AMK/SHG, geldt als hoofdregel dat je eerst contact zoekt met de cliënt over de melding. In bijlage 6 staan adviezen voor het gesprek met ouders wanneer je hen wilt gaan vertellen dat je je vermoeden van kindermishandeling wilt melden bij het AMK/SHG.

Laat de cliënt merken dat hij bezwaar heeft tegen de melding, dan ga je over deze bezwaren met de cliënt in gesprek en bekijk je hoe je aan deze bezwaren tegemoet kunt komen. Blijven de bezwaren van de cliënt desondanks overeind, dan maak je een afweging. Je weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betrek je in ieder geval de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of een ander daartegen te beschermen. Alleen in die gevallen waarin het je niet lukt om toestemming te krijgen van de cliënt, ook niet nadat je in gesprek bent gegaan over de bezwaren van de cliënt, komt het doen van een melding zonder toestemming van de cliënt in beeld.

Vanaf welke leeftijd informeer ik, naast de ouders, ook de jeugdige over de melding?

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voer je het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Is de cliënt 12 jaar en nog geen 16 jaar, dan wordt het gesprek met de cliënt en de ouder(s) gevoerd. Is de cliënt 16 jaar of ouder, dan kun je het gesprek met de cliënt voeren.

Kan ik ook een melding doen zonder gesprek met de cliënt of de betrokkenen?

Er hoeft geen contact te worden gelegd met de cliënt of de betrokkenen wanneer het gaat om situaties waarin de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van contact worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt de contacten met de beroepskracht zal verbreken, waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

Hoe doe ik een melding?

Als bij het volgen van de stappen van de meldcode er vermoedens bestaan of er sprake is van een ernstige bedreiging voor het kind/volwassene, neem je contact op met het AMK/SHG. Dit doe je door naar het AMK/SHG te bellen. Het AMK/SHG zijn ondergebracht onder een algemeen meldpunt:

Telefoonnummer AMK/SHG: 0900 125 125 0

Bij een melding dien je zoveel mogelijk je signalen te melden. Dit wil zeggen de feiten en de gebeurtenissen die door jou zijn waargenomen. Heb je ook informatie (feiten en gebeurtenissen) die anderen hebben gezien of

gehoord, dan moet je deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen.

Bij een melding moeten cliëntgegevens worden verstrekt, omdat het AMK/SHG anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding.

Het AMK/SHG houden melders op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet. Tot die tijd stopt de hulpverlening aan de cliënt niet, je blijft zicht houden op de situatie.

Moet ik ook een melding doen bij het AMK als ik een traject uitvoer dat is geïndiceerd door Bureau Jeugdzorg (AGH / IAJ)?

Je doet geen melding bij het AMK wanneer je door Bureau Jeugdzorg geïndiceerde zorg uitvoert in het gezin (AGH-traject of IAJ-traject). Je koppelt dan je vermoedens en je signalen terug naar Bureau Jeugdzorg. Je kan wel altijd advies vragen bij het AMK.

2. Geef een Zorg voor Jeugd urgent signaal af

Wanneer er vermoedens zijn of sprake is van een ernstige bedreiging van het kind/volwassene, geef je een urgent signaal (signaal type 4) af in Zorg voor Jeugd. Zie hiervoor de handleiding van Zorg voor Jeugd of vraag aan de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld hoe je een signaal moet afgeven.

3. Houd toezicht en ga verder met de meldcode

Wanneer je een melding hebt gedaan bij het AMK/SHG, betekent dit niet dat je niet langer betrokken bent bij het gezin. Blijf toezicht houden en rapporteer nieuwe signalen bij het AMK/SHG. Je blijft betrokken in het

gezin totdat passende hulpverlening is ingezet en de verantwoordelijkheid voor het gezin is overgedragen. Nadat je een melding hebt gedaan bij het AMK/SHG blijf je betrokken bij het gezin totdat passende hulpverlening is ingezet. Je gaat dan verder met stap 6 (zie handleiding). Het doel van stap 6 is het informeren van de betrokkenen over de genomen stappen, het evalueren van de stappen van de meldcode met de aandachtsfunctionaris en het controleren of de hulpverlening op gang is gekomen.

Conclusie

Leg de melding vast in Regas:

- *Leg vast bij wie (AMK/SHG/Bureau Jeugdzorg) je een melding hebt gedaan en aan de hand van welke signalen.*
- *Leg vast welke afspraken zijn gemaakt met het meldpunt.*

Bijlage 1 Gevaren en risico's

De situaties onder 'risico' zijn situaties die zouden kunnen wijzen op een onveilige situatie voor het kind. Het is in deze situaties altijd aan te raden om de MJD Meldcode in te zetten. De situaties onder 'gevaar' zijn situaties waarin het kind zich in een onveilige situatie bevindt en waarbij de MJD Meldcode ingezet moet worden. Vraag de aandachtfunctionaris Kindermishandeling en Huiselijk Geweld om advies als je twijfelt over het inzetten van de MJD Meldcode in een specifieke situatie.

Gevaar	Risico
Kind/jeugdige heeft geen vaste woon- en verblijfplaats	<p>Er zijn problemen betreffende de woning waarin kind/jeugdige woont (geen rust, speelruimte, eigen bed, geen gas/water/licht, ongedierte, etc.)</p> <p>Kind/jeugdige woont in een buurt die ontoereikend of onveilig is voor het grootbrengen/opgroeien</p>
Kind/jeugdige heeft geen vaste verzorger die altijd beschikbaar is	<p>Er is sprake van middelenmisbruik (alcohol/drugs/medicatie) of andere verslaving bij de verzorger</p> <p>De verzorger heeft een fysieke, zintuiglijke of verstandelijke handicap en/of sociale, emotionele, cognitieve, psychiatrische of gedragsproblemen</p> <p>De verzorger is een minderjarige</p> <p>De verzorger heeft een risicovolle levensstijl, zoals prostitutie of het criminele circuit</p> <p>Geen steunend netwerk</p>
<p>Lichamelijke mishandeling Lichamelijke verwaarlozing Psychische mishandeling Psychische verwaarlozing Seksueel misbruik</p>	<p>Ouders hebben onvoldoende opvoedingsvaardigheden en/of opvoedingsgezag om het kind/jeugdige adequaat op te voeden: onvoldoende structuur/regelmaat/continuïteit</p> <p>Er is sprake van een problematische affectieve band tussen de kind/jeugdige en ouder(s), onvoldoende troosten/luisteren/positieve aandacht</p>

Gevaar	Risico
Kind/jeugdige is getuige van huiselijk geweld	<p>Ouders hebben onvoldoende opvoedingsvaardigheden en/of opvoedingsgezag om het kind/jeugdige adequaat op te voeden: onvoldoende structuur/regelmaat/continuïteit</p> <p>Er is sprake van een problematische affectieve band tussen de kind/jeugdige en ouder(s), onvoldoende troosten/luisteren/positieve aandacht</p>
Kind/jeugdige is getuige van huiselijk geweld	Er zijn zeer regelmatig ruzies, ernstige conflicten of voortdurende spanning tussen ouders en/of andere gezinsleden
De materiële basisvoorwaarden, waaronder een slaapplek, eten of kleding, zijn afwezig voor het kind/jeugdige	De jeugdige krijgt onvoldoende materiële verzorging (ernstige financiële problemen, afsluiting gas/licht/water, slechte hygiëne, ontoereikend beddengoed, kleding, eten/drinken, speelgoed, etc.)
Kind/jeugdige heeft ernstige gedragsproblemen (kind-eigen problematiek)	<p>Het kind/jeugdige heeft problemen of een stoornis op het gebied van het emotionele en/of sociale functioneren en/of het gedrag</p> <p>Het kind/jeugdige is leerplichtig en gaat niet naar school</p> <p>Er is sprake van middelenmisbruik, gok- of computer-verslaving bij de jeugdige</p> <p>De jeugdige heeft een risicovolle levensstijl, zoals prostitutie of het criminele circuit</p>
Ouders staan niet open voor hulpverlening om bovenstaande problemen te veranderen	

Bijlage 2 Signalen van kindermishandeling¹⁰

Lichamelijke signalen 0-12 jaar

- Onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Littekens
- Slechte verzorging wat betreft kleding, hygiëne, voeding
- Onvoldoende geneeskundige/tandheelkundige zorg
- Achter in ontwikkeling (motoriek, spraak, taal, emotioneel, cognitief)
- Psychosomatische klachten: buikpijn, hoofdpijn, misselijk etc.
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Genitale of anale verwondingen
- Jeuk of infectie bij vagina of anus
- Opvallend vermageren of dikker worden
- Recidiverende urineweginfecties of problemen bij het plassen
- Niet zindelijk (vanaf 4 jaar)
- Afwijkende groei- of gewichtscurve
- Kind dat niet goed gedijt
- Kind komt steeds bij andere artsen/ziekenhuizen
- Houderige manier van bewegen (benen, bekken 'op slot')
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Overdraagbare aandoening
- Slaapproblemen
- Voeding/eetproblemen

Extra voor 12-18 jaar

- Zwangerschap
- Abortus
- Vertraagd intreden puberteit
- Anorexia/boulimia

Sociaal-emotionele en gedragssignalen 0-12 jaar

- Extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos
- Teruggetrokken gedrag
- In zichzelf gekeerd, depressief
- Passief, meegaand, apathisch, lusteloos
- Kind is bang voor de ouder
- Plotselinge verandering in gedrag
- Veel aandacht vragen op een vreemde manier
- Niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit
- Vastklampen of veel afstand houden
- Angst of schrikreacties bij onverwacht lichamelijk contact
- Zelfverwondend gedrag
- Overijverig
- Jong of ouwelijk gedrag
- Stelen, brandstichting, vandalisme
- Altijd waakzaam
- (Angst voor) zwangerschap
- Lichaam stijf houden bij optillen
- Angstig bij het verschonen
- Extreem verantwoordelijkheidsgevoel
- Niet spelen met andere kinderen (vanaf 3 jaar)
- Afwijkend spel (ongebruikelijke thema's die kunnen wijzen op kindermishandeling)
- Snel straf verwachten
- Gebruik van alcohol of drugs
- Agressieve reacties naar andere kinderen
- Geen interesse in speelgoed/spel

Extra voor 12-18 jaar

- Suïcidaal gedrag
- Anorexia
- Boulimia

- Weglopen van huis
- Crimineel gedrag
- Verslaafd aan alcohol of drugs
- Promiscuïteit/prostitutie
- Relationeel geweld

Extra signalen bij meisjes met betrekking tot loverboys

- Vermoeid en vermagerd
- Stemningswisselingen
- Seksueel wervend gekleed
- Automutilatie
- Ineens veel geld en dure spullen
- Verschillend gedrag vertonen in verschillende situaties
- Steeds minder binding met thuis; veel op straat
- Veel problemen thuis
- Andere meisjes werven voor prostitutie of escortservice
- Tatoeages (met een mannen naam)
- Drugsgebruik
- Schoolverzuim/spijbelen
- Sporen van lichamelijk geweld

10 Amsterdams Protocol Kindermishandeling, zorgsignalering en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling; voor beroepskrachten die werken met kinderen tot 18 jaar en/of hun (aankomende) ouders, 2005, I. Leeuwenburgh, AMK Amsterdam (red.), een uitgave van de werkgroep Zorg om Jeugd/ Vroegsignalering, project Stop Huiselijk Geweld Amsterdam

Typische kinderopvangsignalen

- *Regelmatig te laat opgehaald/ gebracht*
- *Geen of weinig belangstelling van de ouders voor (belevissen of ontwikkeling van) het kind*
- *Afwijkend gedrag van het kind bij het halen en brengen door ouders*
- *Zich niet willen uitkleden voor het slapen*
- *Niet verschoond willen worden*
- *Knijpen, bijten, haren trekken van andere kinderen*
- *Kind wordt onverzorgd gebracht (bv. hele volle luier, ongewassen, hongerig)*
- *Kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid*

Typische onderwijssignalen

- *Leerproblemen*
- *Taal- of spraakproblemen*
- *Plotselinge drastische terugval in schoolprestaties*
- *Faalangst*
- *Hoge frequentie schoolverzuim*
- *Altijd heel vroeg op school zijn en na schooltijd op school(plein) blijven*
- *Regelmatig te laat op school komen*
- *Geheugen- of concentratieproblemen*
- *Geen of weinig belangstelling van de ouders voor (de schoolprestaties van) het kind*
- *Angstig bij het omkleden (bv. gym, zwemmen)*
- *Afwijkend gedrag wanneer de ouders het kind van school halen*
- *Kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid*
- *Onverzorgd naar school*
- *Zonder ontbijt naar school/ geen lunchpakket*
- *Ouders nemen schooladviezen niet over*

- *Te hoge druk op schoolprestatie*

Signalen gezin

- *Onveilige behuizing*
- *Onhygiënische leefruimte*
- *Sociaal geïsoleerd*
- *Kind gedraagt zich anders als de ouders in de buurt zijn*
- *Gezin verhuist vaak*
- *Gezin wisselt vaak van huisarts, specialist of ziekenhuis*
- *Relatieproblemen van ouder*
- *Lichamelijk/ geestelijk straffen is gangbaar*
- *Gezin kampt met diverse problemen*
- *Regelmatig wisselende samenstelling van gezin*
- *Sociaal-economische problemen: werkloosheid, uitkering, migratie*
- *Veel ziekte in het gezin*
- *Geweld tussen gezinsleden*

Signalen van ouder

- *Ouder schreeuwt naar een kind of scheldt het kind uit*
- *Ouder troost kind niet bij huilen*
- *Ouder reageert niet of nauwelijks op het kind*
- *Ouder komt afspraken niet na*
- *Ouder heeft irreële verwachtingen van het kind*
- *Ouder heeft ervaring met geweld uit eigen verleden*
- *Ouder staat er alleen voor en heeft weinig steun uit de omgeving*
- *Ouder weigert benodigde medische/geestelijke hulp voor kind*
- *Ouder heeft psychiatrische/psychische problematiek*
- *Ouder gedraagt zichzelf nog als kind*
- *Ouder heeft cognitieve beperkingen*

- *Ouder vertoont negatief en dwingend gedrag*
- *Ouder belast kind met volwassen zorgen of problemen*

Signalen zwangere vrouwen

- *Alcohol- of drugsgebruik*
- *Roken*
- *Afzijdig houden van prenatale zorg*
- *Geen vaste verblijfplaats*
- *Onverzorgd*
- *Geïsoleerd leven*
- *Geen sociaal netwerk*
- *Psychische problemen*
- *Een verwarde indruk*
- *Onvoorbereid op bevalling en/of komst kind*
- *Verbergen zwangerschap*
- *Het kind niet willen*

Bijlage 3 Overlegformulier collega's¹¹

Overlegformulier aandachtsfunctionaris kinder mishandeling/(zorg)team

Beschrijf de gegevens zo zorgvuldig en objectief mogelijk. Ouders van kinderen tot 16 jaar en jongeren ouder dan 12 hebben namelijk recht op inzage in het dossier.

Naam kind:
Jongen/meisje:
Leeftijd:
Datum:
Deelnemers overleg:

A. Analyse van de situatie

1. Wat zijn de concrete signalen (kind, ouder, omgeving) en wie signaleert dit?

2. Sinds wanneer worden de signalen opgemerkt? Door wie?

3. Waardoor is de zorg ontstaan? Bij wie?

4. Hoe vaak en wanneer komen de signalen voor? Nemen de signalen toe in intensiteit of aantal?

5. Wordt de zorg/het vermoeden door anderen gedeeld, zo ja, wat en door wie?

6. Zijn er ook signalen van broers of zussen? Bij wie?

7. Welke vragen dienen beantwoord te worden?

B. Eerdere acties

1. Welke acties zijn al ondernomen? Door wie?

2. Wat is al met ouders/het kind besproken? Door wie?

C. Ga verder met de meldcode

11 Amsterdams Protocol Kindermishandeling, zorgsignalering en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling; voor beroepskrachten die werken met kinderen tot 18 jaar en/of hun (aankomende) ouders, 2005, I. Leeuwenburgh, AMK Amsterdam (red.), een uitgave van de werkgroep Zorg om Jeugd/ Vroegsignalering, project Stop Huiselijk Geweld Amsterdam

Bijlage 4 Aandachtspunten voor het contact met het kind¹²

Beroepskrachten die met kinderen werken behoren voor het kind een veilige omgeving te creëren. Voor kinderen die mishandeling hebben meegemaakt is een veilige, gestructureerde omgeving zeer waardevol. Kinderen zullen in een vertrouwde omgeving eerder signalen afgeven. Bij jonge kinderen en kinderen met een (verstandelijke) handicap, die zich verbaal nog moeilijk kunnen uiten, zijn vooral lichamelijke en gedragssignalen belangrijk. Vanaf de peuterleeftijd gaan kinderen zinnen maken en kunnen ze zich mogelijk verbaal uitdrukken over hun situatie.

Leeftijd

Een gesprek met het kind kan mogelijk extra informatie bieden over de situatie waarin het kind zich bevindt. Vanaf ongeveer 2 jaar is het mogelijk een gesprek(je) te voeren met het jonge kind. Dan kan het voorkomen dat kinderen een uitspraak doen waar je zorg over hebt, bijvoorbeeld “mama is stout, mama slaat”. Het is mogelijk dat een peuter dit spontaan zegt. De kans is echter groter dat een peuter tijdens spel signalen afgeeft. Dit kan zowel hoofdzakelijk non-verbaal zijn, bijvoorbeeld herhalend agressief of seksueel spel, als verbaal, zoals een meisje van 3 jaar dat boos op haar pop toeloopt en roept: “Stom kreng, naar je kamer, rot op!” of een kind dat niet bij de leeftijd passende seksueel getinte opmerkingen maakt.

Kinderen in de basisschoolleeftijd en jongeren kunnen ook signalen uitzenden. Dit kunnen lichamelijke, gedrags- en verbale signalen zijn. De verbale signalen hoeven geen directe uitspraken te zijn waarin het kind vertelt dat het mishandeld wordt. Het kunnen ook indirecte verwijzingen zijn die kunnen duiden op een

vermoedelijke situatie van kindermishandeling, bijvoorbeeld een kind dat zegt: “ik doe nooit iets goed”.

Belangstellende vragen

Vanaf het moment dat een kind een gesprek kan voeren, kun je in het gewone contact met het kind belangstellende vragen stellen die je mogelijk extra informatie verschaffen. Denk aan vragen als: Hoe gaat het met? Wat heb je gisteren gedaan? Wat is er gebeurd? Wat heb je getekend? Waar heb je pijn? Ook kan je meegaan in het spel van het kind en vragen welk speelgoed wat voorstelt en wat er gebeurt. Beperk je tot de vragen die passen binnen jouw beroepsverantwoordelijkheid.

In het contact met het kind is het geenszins de bedoeling dat je het kind belast met jouw zorg. Je hebt hoofdzakelijk een observerende, steunende taak.

Wees bij (een vermoeden) van seksueel misbruik, ernstige mishandeling of ernstige verwaarlozing terughoudend in het gesprek met het kind in verband met mogelijke toekomstige bewijslast. Je kunt hierover altijd advies vragen bij het AMK of de Zedenpolitie.

Naast het contact met het kind is het zeer belangrijk om met een open houding het contact met ouders aan te gaan.

Algemene tips voor het gesprek kinderen en jongeren

- Bepaal van tevoren het doel van het gesprek
- Voer het gesprek met een open houding

- Sluit aan bij waar het kind/de jongere op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening, interessegebied, tentamenweek
- Steun het kind/de jongere en stel het op zijn gemak
- Raak het kind niet onnodig aan
- Langdurig oogcontact kan bedreigend zijn
- Dring niet aan om het alleen over jouw zorgen te hebben
- Houd het tempo van het kind/de jongere aan, niet alles hoeft in één gesprek
- Laat het kind/de jongere niet merken dat je van het verhaal schrikt
- Val de ouders (of andere belangrijke personen voor het kind/de jongere) niet af, in verband met loyaliteitsgevoelens
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind/de jongere
- Gebruik de woorden van het kind of de jongere in jouw vragen of samenvatting
- Vertel het kind/ de jongere dat het niet de enige is die zo iets meemaakt
- Stel geen waarom-vragen

Extra tips voor gesprek met kinderen tot 12 jaar:

- Ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit.
- Gebruik korte zinnen.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Begin met open vragen (Wat is er gebeurd? Wanneer is het gebeurd? Waar heb je pijn? Wie heeft dat gedaan?) en wissel deze af met gesloten vragen (Ben je gevallen? Heb je pijn? Ging je huilen? Vond je dat leuk of niet leuk?).

- *Vraag niet verder, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.*
- *Geef aan dat je niet geheim kan houden wat het kind vertelt. Leg uit dat je met anderen gaat kijken hoe je het kind het beste kan helpen.*
- *Leg het kind uit dat je het op de hoogte houdt van elke stap die jij neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen.*
- *Informeel zodig het kind wat je gaat doen.*
- *Vertel het kind dat het heel knap is dat hij/zij het allemaal zo goed kan vertellen.*
- *Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.*

Martine Delfos (2004) noemt enkele algemene voorwaarden voor communicatie met jongeren, waardoor ook ruimte ontstaat voor andere onderwerpen o.a.:

- *Begeleid het denkproces*
- *Stimuleer vertellen en wees nieuwsgierig*
- *Vraag door op onderwerpen die de jongere belangrijk vindt, niet wat je zelf belangrijk vindt*
- *Vraag gericht door naar de kern en naar wat de jongere van belang vindt*
- *Uit waardering voor het denkproces van de jongere*
- *Toon bereidheid van de jongere te leren*
- *Doe een beroep op de deskundigheid van de jongere over zichzelf*
- *Vraag de jongere eerder dan dat je zelf vertelt*
- *Doen ontdekken; geef de jongere de kans zijn inzicht te vergroten*
- *Metacommunicatie: benoem wat er gebeurt in de communicatie*

Kijk ook op www.mdelfos.nl

Extra tips voor gesprek met jongeren

- *Zorg voor een rustige plaats en voldoende tijd.*
- *Benoem concreet wat je bij de jongere waarneemt/ heb waargenomen en vraag daarover te vertellen; Bijvoorbeeld: "Ik merk de laatste tijd dat je niet met je gedachten bij de les bent, bijvoorbeeld vertel eens, hoe komt dat?"*
- *Geef aan dat je niet geheim kan houden wat de jongere vertelt, wanneer dit niet veilig is voor de jongere zelf of voor anderen. Leg uit dat als dit het geval is, je dit direct benoemt en dat je de jongere zo veel mogelijk betreft bij de te nemen vervolgstappen.*
- *Informeel zo mogelijk de jongere over het vervolg en de stappen die je neemt.*
- *Luister naar de reactie van de jongere.*
- *Vraag de jongere wat hij/zij zelf wil.*
- *Zorg dat de jongere (in grote lijnen) weet wat er gaat gebeuren en hoe de jongere en anderen (bijv. ouders) daarin betrokken worden.*
- *Spreek waardering uit dat de jongere over zijn situatie heeft verteld en benoem dat je je kunt voorstellen dat dat niet makkelijk is.*
- *Sluit het gesprek af met een luchtig onderwerp, bijvoorbeeld interesses, plannen voor het weekend etc.*

Bijlage 5 Aandachtspunten voor een gesprek met ouders¹³

Het contact of een gesprek met ouders is altijd gekoppeld aan een doel. Bijvoorbeeld informatie verzamelen, delen van zorg over het kind, of ouders motiveren voor hulp. Bepaal voor aanvang van het contact wat je doel is.

Belangstellende vragen

Bij zorg over een kind, kun je een aantal zaken in het gewone contact met ouders navragen. Bijvoorbeeld: Is het kind al naar de dokter geweest? Wat is er gebeurd? Hoe gaat het thuis? Hoe beleeft het kind de geboorte van het broertje? Etc. Dit zijn gewone belangstellende vragen, maar ze kunnen wel extra informatie geven waardoor je zorg blijft, groter wordt of verdwijnt. Let ook op de andere gezinsleden. Welk beeld heb je van de andere kinderen in het gezin, de andere ouder?

Zorgen delen

Als je zorgen hebt over een kind, bespreek dat dan zo snel mogelijk met ouders. Heb je direct contact met ouders, benoem dan wat je ziet. Voorkom dat er een lijst 'onbesproken zorgen' ligt, waardoor ouders zich afvragen waarom zij niet eerder op de hoogte zijn gesteld. Ouders zijn immers de belangrijkste gesprekspartners en informatiebron. Wanneer je een vermoeden hebt van kindermishandeling kan het heel lastig lijken om met ouders in gesprek te gaan. Toch zal een dergelijk gesprek nodig zijn voor een juiste beeldvorming. In zo'n gesprek kan bijvoorbeeld blijken dat er iets anders aan de hand is. Het kan ook net het duwtje zijn dat ouders nodig hebben om hulp te gaan zoeken. En in situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, heb je een reden te meer om je ernstige

zorgen te maken. Daarnaast is het goed om jezelf de vraag te stellen: welke ouder vindt het nu vervelend dat iemand oog heeft voor zijn of haar kind? En houd rekening met het feit dat het kind ook door iemand anders dan de ouders mishandeld kan worden. Probeer in het gesprek met ouders de zorgen die je hebt te delen door naast de ouder te gaan staan in plaats van tegenover de ouder. Wanneer niet gelijk in gesprek gaan met ouders Wanneer de veiligheid van het kind in het geding is, wanneer je een ernstige vorm van mishandeling vermoedt, bij dreiging of agressie van ouders, wanneer ouders eerder een gesprek geweigerd hebben, wanneer ouders weigeren de nodige hulp te zoeken of dreigen hun kind van de instelling weg te halen of dreigen het contact te beëindigen, overleg dan de situatie eerst met het AMK. Afhankelijk van de gegeven informatie of omstandigheden kan met het AMK nagegaan worden of gespecialiseerde hulpverlening of de politie benaderd dient te worden om een veilige situatie voor een gesprek te creëren.

Vorbereiding van gesprek met ouders

De zorg over het kind kan van dien aard zijn dat een apart oudergesprek nodig is. Bedenk, voordat je hierover een afspraak maakt, samen met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling wat het doel is van het gesprek, wie het gesprek met de ouders gaat voeren en wat je aan ouders vertelt als reden voor het gesprek. Bedenk ook of je het wenselijk of noodzakelijk vindt het gesprek samen met een collega te voeren en of het voor je eigen veiligheid nodig is dat een collega op de hoogte is van het gesprek en in de buurt is. Overweeg van te voren ook waar je het gesprek wilt houden, hoe laat, en of er opvang is voor het kind en eventuele

andere kinderen. En beslis of je met beide ouders afspreekt of met één ouder? In sommige organisaties kan het, afhankelijk van je professionele verantwoordelijkheid, wenselijk, of afhankelijk van de leeftijd noodzakelijk, zijn om ook het kind voor (een gedeelte van) het gesprek uit te nodigen. Wanneer het om ernstige zorgen gaat, die met ouders besproken moeten worden, is het van belang dat de persoon die het gesprek aangaat daarvoor opgeleid is. Bijvoorbeeld een maatschappelijk werker of een beroepskracht die aanvullende training op het gebied van gespreksvaardigheden heeft gevolgd. Voor vragen of meedenken over de voorbereiding of uitvoering van het gesprek, kun je een ervaren collega raadplegen of advies of consult vragen bij het AMK.

In gesprek met ouders

Bespreek in het gesprek met ouders in ieder geval de zorg die je hebt over het kind. Vertel feitelijk wat de zorgen zijn en vraag na of ouders deze zorg herkennen. Vertel ook wat goed gaat met het kind. Houd bij het delen van de zorg rekening met mogelijke reacties van schrik, boosheid of verdriet en wees je ervan bewust dat dit doorgaans normale reacties zijn op een vervelende boodschap. Het is niet makkelijk voor ouders om te horen dat het op sommige gebieden niet goed gaat met hun kind. Voor sommige ouders is het

¹³ Amsterdams Protocol Kindermishandeling, zorgsignalering en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling; voor beroepskrachten die werken met kinderen tot 18 jaar en/of hun (aankomende) ouders, 2005, I. Leeuwenburgh, AMK Amsterdam (red.), een uitgave van de werkgroep Zorg om Jeugd/ Vroegsignalering, project Stop Huiselijk Geweld Amsterdam

gesprek een opluchting, omdat ze zich erkend voelen in de eigen zorg over hun kind. Kijk tijdens het gesprek wat het verhaal bij ouders losmaakt, hoe ze reageren, of ouders al hulp krijgen en wat er kan gebeuren om de zorg te verminderen. Ga na wat de eigen mogelijkheden voor hulp zijn binnen het sociale netwerk van het gezin, bijvoorbeeld om het gezin te ontlasten. Ouders hebben vaak tijd nodig om over de geuite zorgen na te denken. Het kan zijn dat één gesprek niet voldoende is en dat het belangrijk is met ouders een vervolgspraak te maken, om te bespreken of de zorgelijke situatie inderdaad verandert. Bepaal van tevoren welke hulp je als organisatie aan ouders biedt en voor welke hulp andere instanties zijn. Ga na of de andere instantie een wachtlijst heeft voor de gewenste hulp in deze specifieke situatie. Bereid zonnodig ouders voor op de mogelijkheid van een wachtlijst en overleg hoe deze periode te overbruggen. Wanneer ouders weigeren de nodige hulp te zoeken voor hun kind of wanneer ze dreigen hun kind van de instelling weg te halen of bij de instelling weg te gaan, overleg dan de situatie met het AMK. In sommige situaties zijn ouders wel bereid tot hulp maar kan toch in overleg met het AMK gekozen worden voor een melding bij het AMK, omdat de aard van de problematiek daarnaar vraagt. Bijvoorbeeld bij duidelijke vormen van kindermishandeling, of, omdat onderzoek naar de oorzaken en risicofactoren nodig is.

Tips voor het gesprek met ouders

- *Maak het doel van het gesprek duidelijk*
- *Omschrijf bij het delen van zorgen concreet wat je zorg is zonder het woord kindermishandeling te gebruiken.*
- *Vertel de ouders wat er feitelijk is opgevallen aan het kind*

- *Geef ook aan wat wel goed gaat met het kind*
- *Vraag of ouders de genoemde concrete waarnemingen herkennen en hoe ze deze verklaren*
- *Vraag hoe ouders het kind thuis beleven*
- *Respecteer de (ervarings-)deskundigheid van ouders m.b.t. hun kind*
- *Spreek de ouders aan op hun verantwoordelijkheid als opvoeder*
- *Nodig de ouders uit om te praten door open vragen te stellen (wie, wat, waar, hoe, wanneer..)*
- *Praat vanuit jezelf (ik zie dat..)*
- *Wees eerlijk en open, pas op voor vrijblijvendheid*
- *Vraag hoe ouders de geuite zorgen beleven*
- *Leg afspraken en besluiten na afloop van het gesprek kort en zakelijk vast en geef de ouders een kopie*
- *Kies in het gesprek die invalshoek die aansluit bij de specifieke cultuur en gewoonten van een gezin*
- *Laat een kind niet tolken voor zijn ouders*
- *Doe geen toezeggingen die je niet waar kunt maken*
- *Ga na of er al hulp in het gezin is*
- *Als ouders zich dreigend uitlaten (wat uitzonderlijk is), benoem dat de ouder dreigt en stop het gesprek*
- *Wanneer de ouders helemaal opgaan in hun eigen emoties, haal de ouder dan terug naar het hier en nu, bijvoorbeeld door te vragen of er nog geld in de parkeermeter moet, of suiker of melk in de koffie. Wanneer je met ouders jouw zorg over hun kind wilt bespreken, kun je gebruik maken van "hulpzinnen". Hieronder volgen enkele voorbeelden.*

Inleidende zinnen:

- *Ik wil met u praten over de verandering in het gedrag van uw kind*
- *Ik maak me zorgen over uw kind, omdat.....*

- *Er is een verandering ontstaan in de groep, sindsdien is uw kind.....*

De werkelijke boodschap:

Vanuit het benoemen van feiten, kan die als volgt luiden:

- *Mij valt op.... , het lijkt of.....*
- *Ik merk, ik hoor, ik zie, ik denk.....,*
- *Uw kind is de laatste tijd wat stiller (onconcentreerder, rumoeriger, drukker, afwezig, verdrietig, boos, geheimzinnig) en daar maak ik me zorgen over*
- *Uw kind heeft de laatste tijd wat moeite met andere kinderen, mij valt op...*
- *Uw kind is de laatste tijd zo aanhankelijk en vraagt veel aandacht (heeft moeite met de regels) Hoe ervaart u dat zelf? ... Weet u misschien wat de oorzaak hiervan kan zijn?*
- *Hoe gaat het bij u thuis?*
- *Is er iets gaande in de omgeving van uw kind (vriendjes, op straat, familie)*
- *Het lijkt of uw kind gepest wordt (of uitgescholden/ bang/ straf krijgt/ klem zit/ gedwongen wordt/niet gelukkig is) en daar last van heeft, wat merkt u daarvan?*

Het vervolg:

Ik wil graag nog eens met u praten om te kijken of er verandering in het gedrag van uw kind heeft plaatsgevonden.

Tot slot

- *Vraag het AMK of andere betrokken instellingen om advies of ondersteuning voor gespreksvoering met ouders*
- *Kijk of een collega met jou het gesprek wil oefenen*

Bijlage 6 Hoe vertel je ouders dat je jouw vermoeden van kindermishandeling bij het AMK meldt?¹⁴

In sommige situaties is een melding bij het AMK nodig. Bij een open melding, waarin ouders op de hoogte worden gesteld dat u de melder bent, horen de meeste ouders dat liever van u dan van het AMK. Hierdoor komt het contact vanuit het AMK minder onverwachts, en hebben ouders niet het gevoel dat je achter hun rug om te werk bent gegaan. De mededeling aan ouders, dat je gaat melden, kan moeilijk zijn. Vaak gaat hier al een proces aan vooraf, zijn er één of meerdere gesprekken geweest en blijken ouders niet of onvoldoende ontvankelijk voor jouw bezorgdheid. Hieronder volgen enkele tips.

Ter voorbereiding

- Overleg met het AMK of jouw zorg over het kind over (vermoedelijke) kindermishandeling als melding kan worden aangenomen.
- Overleg met het AMK of het in die specifieke situatie verstandig en veilig is om ouders zelf te informeren over de melding.
- Overleg met het AMK hoe je ouders kunt informeren over de melding, wie dat gaat doen, wie daarvan binnen de instelling op de hoogte moeten zijn en maak indien gewenst een vervolgspraak met het AMK.

Het gesprek met de ouder(s) over de melding bij het AMK

- Neem de tijd voor het gesprek, wees serieus en laat merken dat je bezorgd bent over hun kind
- Vat jouw zorg waarbij je denkt aan (vermoedelijke) kindermishandeling zo concreet mogelijk samen voor de ouders
- Noem ook, indien van toepassing, kort de gesprekken en stappen die je reeds met ouders doorlopen hebt

- *Stel ouders op de hoogte dat je jouw zorg over hun kind waarbij je het vermoeden hebt van kindermishandeling gaat melden bij het AMK, vraag geen toestemming*
- *Leg duidelijk uit dat je merkt dat ouders niet dezelfde zorg of oplossing delen als jij (je organisatie) of dat je het nodig vindt dat gespecialiseerde mensen de zorgwekkende situatie onderzoeken*
- *Vertel ouders dat je je zodanig (ernstig) zorgen maakt, dat het jouw verantwoordelijkheid is om daarbij de hulp van het AMK in te schakelen*
- *Beschrijf het AMK als een instelling waar iedereen die zich zorgen maakt over kinderen en denkt aan (vermoedelijke) kindermishandeling terecht kan*
- *Vertel dat je het aan het AMK overlaat om verder in gesprek te gaan over de zorgen*
- *Voer het gesprek samen met een andere collega van jouw organisatie*

In het gesprek over de melding bij het AMK kun je gebruik maken van één van de volgende hulpzinnen. Kies een zin die past bij de situatie. Let op, het zijn voorbeeldzinnen. Elke situatie is anders. Vraag advies aan het AMK voor de specifieke situatie die jij meldt bij het AMK.

Hulpzinnen

- *Ik denk dat het goed is wanneer u met het AMK verder gaat praten over de zorg die u en ik hebben over uw kind. Het AMK is gespecialiseerd in het onderzoeken van (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling.*
- *In mijn werk als (vul je beroep in) is het mijn taak te letten op het welzijn van de kinderen. Ik (of vul organisatie in) maak me zodanig zorgen om uw kind,*

dat ik dit ga melden bij het AMK. Omdat ik me kan voorstellen dat dit geen prettige boodschap voor u is, vertel ik het zelf aan u, in plaats van dat u het van een medewerker van het AMK hoort.

- *Ik (evt. ..en mijn collega's) maak me zorgen over uw kind en heb daarbij een vermoeden van ... (vul in: mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik). Vandaar dat ik (wij) onze zorg over uw kind ga(an) melden bij het AMK zodat zij vanuit hun hun specifieke deskundigheid en bevoegdheden de zorgwekkende situatie kunnen onderzoeken.*
- *Ik begrijp dat deze mededeling naar voor u is, maar het is mijn verantwoordelijkheid vanuit mijn werk om (ernstige) zorgen met ouders te delen. Wanneer (vul in....deze zorg niet gedeeld wordt; ...geen passende hulp gevonden wordt; ... specifiek onderzoek nodig is), is het mijn taak de hulp van het AMK in te schakelen. Ik doorloop deze stappen volgens een protocol, dat wij als (vul in: naam organisatie) in werking stellen wanneer we (vul in ...zorg hebben over een kind; (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling signaleren.*

Na het benoemen van signalen, gesprekken en stappen: De signalen zijn nog steeds aanwezig, helaas zien wij deze ook vaak bij kinderen die mishandeld zijn of worden. Vandaar dat we melden *bij het AMK*.

¹⁴ Amsterdams Protocol Kindermishandeling, zorgsignalering en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling; voor beroepskrachten die werken met kinderen tot 18 jaar en/of hun (aankomende) ouders, 2005, I. Leeuwenburgh, AMK Amsterdam (red.), een uitgave van de werkgroep Zorg om Jeugd/ Vroegsignalering, project Stop Huiselijk Geweld Amsterdam

Notities

Colofon

Contactgegevens MJD

MJD

Herman Coleniusstraat 18
9718 KT Groningen
(050) 3126123
info@mjd.nl

Auteurs

Marjolijn Rijskamp en Barbara Dekker

Vormgeving

Handleiding: Publiscreen Veendam
Stappenplan: Carien Franken | visuele vertalingen

Auteursrecht

De inhoud van de MJD Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld mogen gekopieerd worden wanneer de bron van de tekst vermeld wordt (Bron: De MJD Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld, 2011).

Vragen en opmerkingen

Mocht u vragen hebben over de MJD Meldcode of een digitale versie willen aanvragen, dan kunt u contact opnemen met de MJD via het telefoonnummer 050-3126123 en vragen naar Barbara Dekker of Marjolijn Rijskamp. U kunt ook via e-mail contact opnemen door te mailen naar info@mjd.nl.

Versie

December 2011